

JMG

Kandidatuppsats
Journalistprogrammet VT 2015
Institutionen för journalistisk, medier och kommunikation
Göteborgs Universitet

”Mina svala europeiska ögon”

En kritisk diskursanalys av reportage i magasinet RES

Författare: Joel Larson & Joel Sund
Handledare: Orla Vigsö

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Title: ”Mina svala europeiska ögon” – En kritisk diskursanalys av reportage i magasinet RES

Authors: Joel Larsson och Joel Sund

Subject: Undergraduate research paper in journalism studies, Dept. of journalism, media and communication (JMG) Gothenburg University

Term: Spring 2015

Supervisor: Orla Vigsö, JMG, Gothenburg University

Pages/words: 58 pages/21 378 words (excluding appendix)

Purpose: The main purpose was to examine what image the travel magazine RES presents of the world outside of the western world, whether it is based on exotifying stereotypes and how that correlates with the responsibilities and ethics of journalism.

Method: Qualitative text analysis using critical discourse analysis with a postcolonial perspective.

Results: The results show that the travel magazine RES describes a variety of subjects but a pattern is visible when *how* they describe them is analyzed. In nearly all of the selected articles both places and people were subjected to exotifying stereotypes to some extent. Through postcolonial theory and close reading, we discovered power structures embedded in the discourse. The four biggest patterns made visible were summed up in four different themes. *Positivity, perspectives on reality, eurocentrism* and “*the Other*”. *Positivism* was what dominated almost all of the analyzed articles. Nearly everything in the articles, places, experiences and people, were described in a positive light. This presented a one-sided picture of the world outside of the Western world. *Perspectives on reality* mean (in this case) who had the power and opportunity to create the “reality”. In the articles it was obvious that this power belonged to the journalist, as opposed to the inhabitants of the visited country. The results also showed a Eurocentric picture of the world presented in the articles. The *eurocentrism* was observed in many comparisons between the places visited in the articles and the Western world. The last of the four was how the journalists created “*the Other*” by exotifying people and places, making them seem different, weird, fantastic or just something that the Western world is not. All of this correlates poorly with the responsibilities and ideals of journalism. Traveling journalism cannot be judged by the same standards that news journalism can, however, this dissertation has shown that travel journalism indeed has the power to produce and reproduce exotifying stereotypes.

Key words: Postcolonialism, discourse, traveling journalism

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Syfte	2
2.1 Huvudfrågeställningar till materialet	2
3.2 Urval av reportage	3
4 Teoretisk ram och tidigare forskning	6
4.1 Kvalitativ diskursanalys	6
4.2 Kritisk diskursanalys	7
4.3 Diskurs	7
4.4 Ideologikritiskt perspektiv	8
4.5 Postkolonial teori	9
4.6 Exotifiering	9
4.7 Uppsatser på ämnet	11
4.8 Granskande av resejournalistik	12
4.9 Journalistikens ideal och ansvar	13
4.10 Inom- och utomvetenskaplig relevans	15
5 Metod	16
5.1.2 Textens schematiska struktur och verklighetsskapande	16
5.1.3 Mikroorienterad analys	17
5.1.4 Historisk kontextualisering	17
5.2 Artikelschema	18
6 Resultat	20
6.1 Enskilda reportage	20
Aruba 04.2013	20
Banda Islands Indonesien 06.2013	22
Thailand 05.2013	27
7.2.1 Exotifiering	45
7.2.2 Positivitet	46
7.2.3 Eurocentrism	47
7.2.4 Verklighetsperspektiv	48

8.1 Uppsatsens frågeställningar	50
8.1.1 Vilken bild ger magasinet RES av platser och människor utanför Väst? Går det att uttyda någon form av exotifiering av dessa platser och människor?	50
8.1.2 Kan postkolonial teori bidra till att förklara varför texterna ser ut som de gör?.....	51
8.2.1 Begreppsvaliditet	52
8.2.2 Resultatsvaliditet.....	52
8.2.3 Intern validitet	52
8.2.4 Extern validitet.....	53
Referenser	54
Bilagor	56

1 Inledning

Ögonen sveper över hyllan. Bland hundra tidskrifter fastnar dina ögon på pastellfärger i gröna och blåa nyanser. En strand som socker bildar gräns mot havet som kallar på dig. Resemagasinen lockar med bilder och rubriker som du har sett förut, men som ändå tycks ha en dragningskraft tack vare en föreställning om det främmande och exotiska. För magasinet RES, och många liknande tidsskrifter, är resereportagen det centrala. Reportagen tar med sig läsaren på äventyr bortom vardagen. Som läsare kan du i ena stunden befinna dig i Brasilien och nästa i Papua Nya Guinea. Det innebär att människor som aldrig satt sin fot inom ett lands gränser ändå kan få en bild av hur ett land ser ut och fungerar. På det viset vilar det en makt hos skribenter och redaktörer att forma människors verklighetsuppfattning.

Resejournalistik kan vara den enda information som når människor om vissa länder och kan därför ha väldigt stor betydelse för hur ett land uppfattas. Om det enda som når människor från Thailand är vita stränder och all inclusive, eller lejonsafari från Sydafrika, kan det vara problematiskt. Du som läsare får inspiration till kommande resor, men bildar dig också en uppfattning om hur ett visst land ser ut. Den bild som resetidningar ger av olika länder och kontinenter kan bli till allmän uppfattning. Vår tes är att resereportage cementerar kulturella stereotyper och att det finns en tendens till exotism av främmande länder utanför Väst. Till exempel så beskrivs resmål i Sydamerika, Afrika och Asien ofta som orörda och outvecklade. Platser där världen fortfarande är som den en gång var i Väst. Naturen blir ofta i fokus på dessa resmål och fattiga gatuförsäljare blir det normala i en värld där stereotyper får regera. I artiklar från Europa är det ofta coola och välutvecklade städer som utgör kuliss, medan det på den afrikanska kontinenten allt som oftast är savanner som tar plats istället.

2 Syfte

Syftet med vår uppsats är att undersöka vilken bild magasinet RES ger av världen utanför Väst och om olika platser och människor exotifieras och porträtteras genom stereotyper. Vi vill också se hur materialet förhåller sig till journalistikens ideal och ansvar. Med influenser från postkolonial teori och kritisk diskursanalys ska vi försöka reda ut om det finns exotifierande stereotyper och en Västcentrerad världsbild i magasinet RES.

2.1 Huvudfrågeställningar till materialet

- Vilken bild ger magasinet RES av platser och människor utanför Väst?
- Går det att uttyda någon form av exotifiering av dessa platser och människor?
- Kan postkolonial teori bidra till att förklara varför texterna ser ut som de gör?
- Hur förhåller sig materialet till journalistikens ideal och ansvar?

3 Material och Urval

3.1 Magasinet RES

Magasinet RES startade 1981. Chefredaktör för RES är Kajsa Beausang och redaktionen ligger i Stockholm. Magasinet utkommer med sex nummer per år.

Res kallar sig själva för Sveriges “första och främsta resemagasin” under fliken “om oss” på sin hemsida (RES). De hävdar också att “Våra reportage är skrivna av Sveriges främsta skribenter, bilderna är tagna av några av världens bästa fotografer. Kvalitet och kreativitet är nyckelord för att kunna erbjuda den maximala tidningsupplevelsen i bild, text och form” (ibid).

De ovanstående påståendena tyder på att magasinet RES har höga krav på sina skribenter och fotografer.

3.2 Urval av reportage

Vi valde att undersöka magasinet RES eftersom vi har uppfattningen att tidningen inriktar sig på att producera en form av resejournalistik som skiljer sig från de två andra stora svenska resemagasinen, tidningen *Vagabond* samt tidningen *Allt om resor*, och kanske resejournalistik i allmänhet. Det är emellertid inte möjligt att belägga den uppfattningen rent faktamässigt, eftersom magasinet RES inte finns listad på någon av de sidor som listar svenska tidskrifter som vi känner till. De har heller inte har någon uttalad målgrupp i tidningen eller på sin hemsida. Däremot anser vi att tidningen verkar aspirera mot att göra en mer medveten form av resejournalistik än vad som är kutym, att döma av tidningens fokus på ovanliga resmål samt det miljö- och historieperspektiv som förekommer i vissa av reportagen. Det här gör att magasinet RES kan sägas utgöra ett ”least likely case”, alltså att det är mindre troligt att vi kommer att observera exempel på problematisk diskurs där än i de två andra tidningarna. Att undersöka ett least likely case gör att generaliserbarheten ökar.

Från början var vår tanke att vi skulle undersöka Expressens resemagasin “Allt Om Resor”, men efter en närmare granskning kom vi fram till att detta magasin i liten utsträckning publicerar längre resereportage med rese mål utanför Europa, vilket är den typ av reportage som vi är intresserade av att undersöka. Magasinet fokuserade mer på olika typer av listor och tips, vilket inte passade in i ramen för denna uppsats.

För att lyckas extrahera en tillräcklig mängd data från varje nummer av magasinet RES valde vi att undersöka så många reportage som möjligt från 2012 och 2013. Ett av numren från 2013 föll bort eftersom att det inte fanns tillgängligt för utlåning på biblioteket och vi inte

hade möjlighet att skaffa det på något annat sätt. Vi ansåg att avsaknaden av ett nummer inte skulle påverka undersökningens kvalitet nämnvärt.

Våra vidare urvalskriterier rör främst var i världen som resmålet reportaget fokuserar på ligger. För att urvalet ska bli homogent och därmed röra de regioner som vi är intresserade av valde vi bort västerländska resmål. I praktiken innebär det att vi valde bort reportage från USA, Kanada, Europa, Australien samt Nya Zeeland. Vi anser att kulturen i dessa länder liknar magasinet egen kultur för mycket för att vara intressant i undersökningen.

Därtill valde vi bort reportage kortare än två sidor. Reportagen får inte heller utgöras av listor eller typiska "Guide till"-artiklar, utan det ska röra sig om sammanhängande text med ett eller flera tydliga resmål.

Vi anser att vi uppnått ett bra urval genom att analysera 25 resereportage från 11 nummer från 2012 och 2013. Under dessa två år har magasinet RES genomgått förändringar, som exempelvis byte av chefredaktör, vilket ökar reliabiliteten för vår studie eftersom det relativt stora tidsintervallet minskar risken för att observerade problem och trender beror på temporära omständigheter.

3.3 Lista över reportage från magasinet RES som använts i undersökningen, efter resmål, nummer, skribent och fotograf.

Aruba 04.2013, Text och foto: Viktor Fremling

Banda Islands, Indonesien 06.2013, Text: Johan Augustin Foto: Jonas Gratzer

Bangkok, Thailand 02.2012, Text: Dag Hermelin, Foto: Bruno Ehre

Brasilien 01.2012, Text: Bobo Karlsson, Foto: Andreas Lönngren-Widell

Buenos Aires 06.2013, Text: Rebecka Bülow, Foto: Ej Angivet

Coorg Indien 06.2012, Text: Zac O'Yeah Foto: Emma Löfström

Costa Rica, 03.2012, Text: Erik Zetterberg, Foto: Ej Angivet

Egypten 02.2012, Text och foto: Zac O'yeah

Etiopien 04.2013, Text: Martin Brusewitz, Foto: Malin Fezehai

Hua Hin, Thailand 05.2013, Text: Jan C Aschan, Illustration: TEAM HAWAII

Japan 01.2012, Text: Linnea Jonjons, Foto: Gustav Gräll

Kenya 03.2012, Text: Anders Rydell, Foto: Johan Lindskog

Maldiverna 01.2013, Text: Hanna Sistek, Foto: Jonas Gratzer

Oman 06.2012, Text: Anders Rydell, Foto: Johan Lindskog
Panama 06.2013, Text och Foto: Jörgen Ulvsgård
Peking, Kina 04.2012, Text: Jojje Olsson, Foto: Jonah Kessel
Samoa 04.2012, Text: Linnea Jonjons, Foto: Gustav Gräll
Soweto, Sydafrika 01.2013, Text: Sara Assarson Bild: Jacob Zocherman
Tel Aviv, Israel 02.2012, Text: Anders Rydell, Foto: Johan Lindskog
Thailand 04.2012, Text: Johan Augustin, Foto: Jonas Grätzer
Tobago 05.2012, Text: Emil Sergel Foto: Roger Borgelid
Tulum, Mexiko 01.2013, Text och foto: Peter Hammarbäck
Ulan Bator, Mongoliet 04.2013, Text: Staffan Forssell
Uruguay 04.2013, Text och foto: Linnéa Jonjons & Gustav Gräll
Yunnan, Kina 06.2013, Text och foto: Héléne Lundgren

4 Teoretisk ram och tidigare forskning

4.1 Kvalitativ textanalys

Uppsatsen grundar sig i en kvalitativ textanalys. Ingen enskild forskning eller teori utgör på egen hand underlag, utan uppsatsen hämtar material från flera olika håll. Denna del av uppsatsens teoretiska ram och tidigare forskning kommer att handla om kvalitativ textanalys, kritisk diskursanalys, begreppet diskurs och ideologiteoretiskt perspektiv.

Kvalitativ textanalys handlar om att identifiera det som är av högst vikt i en text genom djupgående läsning. Helheten får inte glömmas bort och textens olika delar måste ses över. Samtidigt måste det framträda i vilken kontext en text är skriven i (Esaiasson m.fl. 2012, 210). Det kan finnas fler anledningar att välja en kvalitativ metod: "Ett viktigt skäl är att helheten i texten, det centrala som forskaren är ute efter att fånga in, antas var något annat än summan av delarna [...] Ett annat närliggande skäl är att det eftersökta innehållet i texten ligger dolt under ytan och endast kan tas fram genom en intensiv läsning av texten." (Ibid.) Författarna till *Metodpraktikan* (Ibid.) menar att det går att urskilja två huvudgrupper av kvalitativ textanalys: den ena som handlar om att systematisera en text och den andra som handlar om att kritiskt granska en text. (Ibid. 211) Nödvändigt i alla typer av kvalitativa textanalyser är en typ av systematisering, men fokus kommer i denna uppsats att ligga på att kritiskt granska (Se nedan). Diskursanalysen som metod är viktigt på grund av att den uppmärksammar och granskar uppfattningar som människor tar för givet. Sådant som är lätt att missa vid mer empiriska undersökningar som vilar på systematisering. (Ibid. 212-213) "Diskursanalyser utmärks, förutom intresset för maktförhållanden, av uppfattningen att språket är med och formar verkligheten. Texter och andra mänskliga uttryck tillskrivs avgörande betydelse för hur människor uppfattar världen." (Ibid. 212). Det handlar om att tolka och analysera. Svårigheten ligger i att kunna bevisa, eller snarare på ett övertygande sett visa, att det finns bakomliggande orsakerna som styr över hur en text formas. Själva utmaningen ligger i att demaskera de dolda orsaker som påverkar mänskligt agerande, i detta fall i anknytning till kommunikation. (Ibid. 213)

En av förgrundsgestalterna när det kommer till diskursanalys är litteraturvetaren Teun A. Van Dijk. Han menar att diskursanalys ger insikt i vilka mekanismer som styr mänsklig interaktion och kommunikation och hur formerna för dessa ser ut (1985, 3). Genom diskursanalys är det möjligt att på makronivå se de sociologiska mönster som karaktäriserar ett samhälle menar Van Dijk (Ibid.7). Viktigt att poängtera i anknytning till en diskursanalys är att verkligheten aldrig är endimensionell. Vid en analys handlar det om att beroende på vilken position du intar så framträder olika bilder av samma sak. (Börjesson, Palmblad 2007, 9) I grund och botten handlar det om att en verklighet konstrueras i alla typer av kommunikationer och egentligen i alla situationer när språket används. Språket är en handling. (Ibid.10)

4.2 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är en kvalitativ och textorienterad analysmetod som använder sig av ett ideologiteoretiskt perspektiv. Syftet med en sådan metod är att förstå ur vilket perspektiv verkligheten beskrivs och varför en text egentligen ser ut som den gör. Uppsatsen grundar sin tolkning av kritisk diskursanalys på bland annat Peter Berglez (2000) beskrivning av metoden. Han menar att en analytiker enligt metoden ser en viss text inte bara som en informationsbärare utan främst som en social handling (2000, 195). Berglez beskrivning av analysmetoden utgår från undersökning av nyhetstexter. I metoden kommer ett förtydligande över hur metoden har anpassats för att bättre passa in i uppsatsens syfte. Berglez försöker att presentera en metod som förenar både vetenskap och kritik. Nyhetstexten bör därför uppfattas som diskurs enligt samma analytiska koncept (Ibid.). "Begreppet diskurs refererar till människors språkanvändning i såväl muntlig som skriftlig bemärkelse" (Ibid.) För att kunna analysera en medietext räcker det inte med att undersöka exakt vad som står, utan måste fokusera på varför texten har blivit till det den är. Den som analyserar måste distansera sig från att uppfatta texten enbart som ett språkligt argument utan istället se det som en social praktik. Språkanvändningen "berör relationen mellan språkhandlingar och de situationer, institutioner samt de mer abstrakta och "osynliga" strukturer som språkhandlingarna är "inbäddade" i [...]" (Ibid.). För att få en fördjupande förståelse av en text krävs det något mer än att enbart betrakta texten i sig. Orsakerna till en texts uppbyggnad vilar på andra premisser och vid en analys måste det framträda i vilket kulturellt, ekonomiskt socialt, politiskt och ideologiskt sammanhang texten är skriven i.

4.3 Diskurs

Diskurs som begrepp har flera olika definitioner och används på olika sätt. En grundläggande definition är att det betyder samtal. Närmare bestämt: "[...] används diskursbegreppet för att beteckna social interaktion, följaktligen människors gemensamma användande av språk." (Berglez, 2000, 200) Det är vanligt att studera språket utifrån vilket sammanhang det används i. Det kan till exempel vara en enorm skillnad hur personer kommunicerar med varandra på en fotbollsarena och hur de gör det på ett möte. Det handlar om en situationell kontext, där vad som, eller hur något, kommuniceras bestäms av vissa faktorer. "Diskurser skapar nytt, i form av associationer, logiker och sammanhang. Tanken är att diskurser därigenom orienterar människors handlande." (Börjesson, Palmblad 2007, 12). Diskurs bör också diskuteras ur ett annat perspektiv. Det rör sig inte enbart om uppenbara, avdelade områden eller medvetna processer, utan rör sig också om strukturer som ligger djupare, som är mer abstrakta. Det kan handla om strukturer i samhället som rör ekonomi, politik eller etnicitet. I slutändan handlar det om hur relationen till varandra påverkar ett samtal och hur makt fördelas mellan olika

parter i ett samtal. Det kan till exempel röra sig om maktförhållandet mellan en arbetare och en ägare, en läkare och en patient, eller en styrande majoritet mot en minoritet (Berglez, 2000, 200). “Ur ett sådant perspektiv faller det sig även naturligt att koppla analysen till begrepp som makt och dominans, eftersom den ena diskursen tenderar att dominera över den andra, vilket ger prov på hur maktförhållanden mellan människor manifesteras genom språkanvändning.” (Ibid.).

4.4 Ideologikritiskt perspektiv

Kritisk diskursanalys utgår från ett ideologiteoretiskt, och ideologikritiskt, perspektiv. För att förstå ideologikritik måste vi först och främst definiera ordet ideologi. Berglez utgår från Zizek (1999) för att förklara begreppet. Utgångspunkten för Zizek är i sin tur från Hegels uppfattning av religion som går att dela upp i tre delar: “1) För det första bör man se ideologi som ett komplex av idéer som tillsammans konstituerar en tro eller en övertygelse om någonting. 2) För det andra bör man uppmärksamma ideologins “materiella” karaktär i form av institutioner vilka förutsätts bära upp den aktuella ideologin. 3) Och för det tredje kan ideologi ses som något som närvarar och “händer” i sociala situationer i form av rituella praktiker.” (Berglez, 2000, 196). Det finns givetvis många olika definitioner av begreppet, men uppsatsen härstammar i den ovan nämnda.

Centralt för en ideologi kan vara ett rituellt beteende kring rådande idéer. “En ideologis idésystem, exempelvis liberalismen, förkroppsligas och “materialiseras” i nyhetsproduktionen (medier med tydlig liberalistisk hållning), och förverkligas i det sociala livet (på “mikroplanet” genom såväl producenternas som konsumenternas *rituella* och *ideologi-reproducerande* skriv- och läspraktiker.” (Ibid. 197). Först formuleras ideologin intellektuellt, innan ett rituellt beteende och institutionella verksamheter förverkligar ideologin i praktiken. Det handlar dock inte enbart om en medveten process, utan framför allt är det centralt för ideologikritiken hur människor i en typ av omedvetenhet producerar och reproducerar en ideologi genom sina handlingar, ritualer (Ibid.). Ofta har traditionell ideologikritik handlat om att blottlägga orättvisa strukturer i samhället och kritisera negativa maktförhållanden. Oftast genom en marxistisk analys av klassamhället. Uppsatsen kommer att, liksom Berglez kapitel gör, att fokusera på ideologiproducerande genom språket och hur det används. Detta på grund av att verkligheten kan konstrueras och struktureras genom språket i text (Ibid. 198). Media har som samhällsfunktion en stor makt och ett stort inflytande. Ofta uppfattas nyheter som en ren bild av verkligheten och konsumenter reflekterar kanske inte över *vilken* verklighet som produceras, *vems* verklighet det är. Som rutin ses den mediala informationen som oproblematiskt och saknar reflektion kring ideologiskt perspektiv. Berglez beskriver det: “[...] en ideologisk text fungerar som ideologi i den mån den framträder som icke-ideologisk (som objektiv renodlad information).” (Ibid. 198). Där hamnar också det material som har valts ut för denna uppsats. Resereportage framträder nog för de flesta som “icke-ideologiska”, även om texten förmodligen inte anses vara “objektivt renodlad information”. Berglez utvecklar detta genom en teori om natur och kultur sprungen ur Frankfurtskolan, en tvärvetenskaplig skolbildning med sina rötter i marxismen och psykoanalysen (Zizek, 1996, 32-34). Han skriver att ett samhällsförhållande som uppfattas som natur egentligen i själva verket kan vara

kultur. Med det menas att när till exempel en social orättvisa, som beror på kulturellt beteende, upprepas tillräckligt många gånger uppfattas den som något naturligt och biologiskt. Ideologikritikens uppgift blir i detta exempel att gräva djupare, se under ytan, för att uppenbara de strukturer som är den egentliga orsakerna. “Att tillämpa ett ideologikritiskt perspektiv handlar om att lyfta upp dessa omedvetna processer på ett medvetet plan, genom att upprepa frågan: Varför är texten som den är?” (Ibid. 203).

4.5 Postkolonial teori

Postkolonial teori blev till under 1900-talet i olika processer. Ledande i teoribildningen var psykiatrikern Frantz Fanon och professorn i litteratur Edward W. Said. Fanon publicerade 1952 det banbrytande verket *Black skin, white masks* som diskuterade den rasism och avhumanisering som styrde Västvärldens bild av omvärlden. Verket *Orientalism* av Said publicerade för första gången 1978 och var en analys av och en djupdykning i de processer som styr och har styrt Västvärldens uppfattning av sig själv och sin omvärld. Genom att identifiera vad det främmande är kan man identifiera vad man själv inte är. (Said 2008, 71). För att vara tydlig behöver det klargöras att det finns två olika sidor av postkolonialismen, dels ett tillstånd och dels ett perspektiv på makt:

“Begreppet postkolonial kan användas på två olika sätt, dels för att beteckna ett *historiskt tillstånd*, dels som ett *perspektiv på makt*. Det *historiska tillståndet* avser att den egentliga kolonialismen nedmonterats och att kolonierna blivit självständiga, samtidigt som det koloniala arvet förutsätter att utgöra grund för över- och underordningar.” (Carbin 2009, 391).

Postkolonialism kan alltså ses som det tillstånd världen befinner sig efter århundraden av kolonialisering. I denna uppsats kommer dock begreppet postkolonial teori att användas eftersom det ligger i uppsatsens intresse att det belyser om perspektivet på makt, analysen av den nuvarande situationen, och inte det historiska tillståndet. “När begreppet postkolonialism betecknar ett perspektiv fokuseras maktordningar på rasetnicitet. Detta perspektiv är inriktat på att påminna det västerländska kunskapsmaskineriet om dess egna exkluderingsmekanismer. I centrum för analyserna står en kritik av hur västerlandets självbild uppstått och fortsätter att produceras i forskning, massmedier och andra institutioner som producerar kunskap om det som uppfattas som andra platser och andra människor.” (Carbin 2009, 392) Postkolonial teori handlar alltså bland annat om tydliggöra hur självbilden i Västvärlden fortsätter att sätta sina spår i allt som produceras. I detta fall resereportage.

4.6 Exotifiering

Uppsatsen använder sig av begreppen “exotifiering” och “kulturella stereotyper”. Syftet för uppsatsen är bland annat att undersöka om dessa fenomen förekommer i resereportagen i magasinet RES. För att kunna mäta detta behöver begreppen förklaras och operationaliseras. Valet föll på att tolka begreppen utifrån “den Andre” och “det Andra” från postkolonial teori, beskrivet bland annat i Edward W. Suids verk *Orientalism*. För att förstå och komma under ytan följer här en tolkning på hur orientalismen fungerar och hur processen ser ut för skapandet av “den Andre”. Maria Carbin beskriver begreppet utifrån Suids idéer på följande

sätt: "Hela det västerländska moderna projektet med industrialisering, upplysning och framstegstänkande bygger på att det finns en motbild, den som är oupplyst, ociviliserad och inte har kommit lika långt. Orienten har således fått stå för det annorlunda - det som Europa inte är - som en motsatt personlighet. Orienten blir till *den Andra*." (2009, 393). Said menar att Orienten, det främmande, har bidragit till själva definitionen av Europa, eller Väst. Genom att vara en motbild, en motsatt personlighet som han uttrycker det, har idén om Västvärlden fått sina tydliga ramar och självklara begränsningar och egenskaper (Said 2008, 64).

Orientalismen som process, menar han, hade redan lagt definitionen och gett ett samhälle rätt att beskriva och bestämma innebörden över ett annat. "Orientalismen ligger aldrig långt borta från det som Denys Hay har kallat idén om Europa, ett kollektivt begrepp som identifierar "oss" som européer gentemot alla "dem" som inte är européer, och det kan faktiskt hävdas att den viktigaste komponenten i den europeiska kulturen är just det som gjort denna kultur hegemonistisk både inom och utanför Europa, nämligen idén om en europeisk identitet som är överlägsen i förhållande till alla icke-europeiska folk och kulturer." (Said 2008, 71). Det främmande blir som en motsats som Västvärlden inte kan klara sig utan. För att själv veta vad man är måste man veta vad man inte är.

Viktigt att poängtera är dock att bilden av det främmande inte alltid är något negativt. En del av Orientalismen vilar också i förskönande beskrivningar av till exempel "Arabien".

"Orientalismen framställer dock inte enbart den Andra som underlägsen eller primitiv, utan den Andra kan också skildras i positiva ordalag, vilket inte desto mindre är problematiskt eftersom det fortfarande handlar om att beskriva den Andra enligt en stereotyp bild." (Carbin 2009, 393) Stereotyper kan alltså i sig fokusera på något positivt, men i ett större perspektiv vara problematiska. Framför allt handlar det om vem som har rätten att tolka och över huvud taget skapa en bild av någon. Oavsett om en stereotyp egenskap är positiv eller inte definierar den likväl vad "den Andre" är.

Skribenter och resereportage är en del av sin samtid och en produkt av sitt samhälle.

Journalister, som denna uppsats är intresserad av, kan alltså vara delaktiga i att forma och reproducera "den Andra" och "det Andra". Det är lätt för skribenter att fastna i att sammanfatta personers och platsers natur eller innersta väsen utifrån dess kulturella eller geografiska bakgrund. Genom att spela på stereotyper av det naturnära och den naturliga människan, den lyckliga och den stolte, skapar skribenter "den Andre" och "det Andra". Det blir problematiskt när skribenter skriver det som förväntas av honom utifrån stereotyper eller det som han på förhand redan har förväntat sig att se. Said menar att det finns en större drivkraft att definiera själv jämt mot "den Andre" och därav missa möjligheten till ett öppet möte: "Liksom så många andra resenärer är han mer intresserad av att omskapa sig själv och Orienten (som är död och torr - en mental mumie) än han är av att upptäcka vad som finns att se där" (Said 2008, 308). Detta resonemang blir av stor vikt för uppsatsen. En analys, anpassad efter uppsatsen syfte, kommer förmodligen att kunna visa om skribenten fokuserar mer på att omskapa sig själv än om att verkligen se vad som finns framför sig.

4.7 Uppsatser på ämnet

Att studera resejournalistik har varit lite i skymundan i forskningsvärlden gällande media och journalistik. Det finns inget överväldigande material inom ämnet. Det har dock bland annat gjorts ett par uppsatser runt detta på kandidatnivå på universitet runt om i Sverige. En kvalitativ studie som liknar vår genomfördes 2007 och presenteras i uppsatsen "Vagabond: En resa till fjärran länder genom ett postkolonialt perspektiv" (Hulth, 2007). Syftet med Hulths studie är att "utifrån ett postkolonialt perspektiv undersöka Vagabonds researtiklar, för att se om det finns spår av koloniala och rasistiska diskurser i journalisternas och fotografernas porträttering av andra människor och kulturer utanför Europa och Västerlandet." Trots att undersökningen skiljer sig ifrån vår i sin terminologi, sitt urval och sin målsättning så anser vi att uppsatsen eventuellt går att använda i viss mån som underlag för jämförelse. Skillnaden blir vårt journalistiska perspektiv där rådande ideal inom branschen kommer att diskuteras. Jämförelsen kommer inte att göras steg för steg, utan mer som en jämförelse över ämnet. Om flera uppsatser med liknande ämnesval och frågeställningar kommer fram till samma saker, kan det innebära en större trovärdighet för uppsatsens resultat och analys. I uppsatsen använder sig Hulth av en kvalitativ metod och för analysen av resereportagen används en kritisk diskursanalys. Författaren till uppsatsen menar i sin slutsats att det finns gemensamma drag i hur länder utanför Europa och Västvärlden beskrivs. Hon menar att det finns en väldigt liten plats för modernitet i materialet från Vagabond. Istället fokuserar Vagabond på naturen och en primitiv livsstil, enligt Hulth. Hon menar att miljöerna från Asien, Latinamerika och Afrika är mitt i naturen, bland palmer, stränder, vilda djur, berg och djungler. Det är landsbygden det handlar om. Hon skriver: "Det är den vilda naturen som blir föremål för vår dyrkan. Den primitiva livsstilen är också ett ofta förekommande tema i reportagen i Vagabond 2005." (Hulth 2006, 1). Hulth menar att naturen och det förgånga, till exempel mytologiska berättelser, får representera länderna och har den centrala rollen i reportagen. Något annat hon lyfter fram i sin slutsats är att det är reporterjagets egna upplevelser och tolkningar av länder och människor utifrån en kolonial diskurs som präglar resejournalistiken i Vagabond. Hon skriver: "Reportagen i Vagabond 2005 ger en stark känsla av att journalisterna har sökt just det typiska i länderna och att det typiska därigenom blir det stereotypiska." (Ibid.). Hulth menar alltså att hon genom ett postkolonialt perspektiv har sett stereotypa och exotifierande skildringar av länder och människor, och att det beror på skribenters förväntningar och fördomar om dessa.

En annan uppsats om resejournalistik kommer från Södertörs högskola: "Välkommen till kontrasternas land. Till Orienten. Ett kungadöme i Österlandet." (Eriksson, 2007). Uppsatsen undersökte resereportage skapade för TV och kretsar runt samma ämne som denna uppsats. Arbetet var: "En studie av Packat & Klarts framställning av Bangkok i resereportage från perioden 1987–2006." (Ibid.). En omfattande undersökning som ville hitta spår av stereotypa skildringar av främmande kulturer. Eriksson ville undersöka resejournalistiken och den världsbild som den egentligen förmedlar. Uppsatsen använder sig av en semiotisk bild- och textanalys för att studera det insamlade materialet. Eriksson utgick från ett postkolonialt

perspektiv för att hitta postkoloniala diskurser. Till grund för detta låg verket "Orientalism" av Edward Said, precis som i vår egen uppsats. "Efter att ha studerat resultaten av bild- och textanalysen kunde jag dra slutsatsen att det i Packat & Klarts resereportage från Bangkok finns spår av postkoloniala diskurser som främst representeras av en eurocentrism och en objektifiering gällande den thailändska religionsutövningen." (Ibid. Abstract). Eriksson menar att det går att urskilja postkoloniala diskurser och att det visar sig på olika sätt. Hon menar att över alla år som programmet sändes har det funnits spår av postkoloniala diskurser, men att de blivit färre och att tonfallet har ändrats över tid. Eriksson menar dock att det är en del av programmet och att det aldrig helt försvann.

Viktigt att ha i åtanke är att båda dessa uppsatser är, liksom denna, av studenter på kandidatnivå. Det innebär att studenterna förmodligen är nybörjare när det kommer till forskningsvärlden. Det blir viktigt att beakta detta innan för stora slutsatser kan dras kring ett gemensamt resultat. Ändå finns det ett värde i att se om resultatet stämmer överens på grund av liknande frågeställningar. Uppsatserna har också blivit godkända på högskolenivå, det ger också en viss kredibilitet. Om ett kritiskt förhållningssätt hålls till dessa uppsatser kan de bli värdefulla och ge ökad förståelse och validitet till denna uppsats.

4.8 Granskande av resejournalistik

Enligt Holland och Huggan i boken "Tourists with typewriters" så har kritik mot resejournalistiken förekommit ända sedan Jonathan Swift skrev *Gullivers Resor* 1726. Där skriver Swift: "vissa författare konsulterade sanningen mindre än sin egen fåfänga, eller intresse och tidsfördriv hos ignoranta läsare". (2003, 161-162).

Nu, snart 300 år senare, betraktas och undersöks olika former av journalistik som potentiellt konstruerande och förstärkande av föreställningar och fördomar om människor (Fürsich, Kavoori, 2001). Resejournalistik är dock ett undantag. Resejournalistik ses främst som ett reklamgrepp för att öka turismen och som sådant analyseras den med få undantag ur ett ekonomiskt perspektiv (Ibid, 152). Fürsich och Kavoori skriver däremot att resejournalistik är ett viktigt ämne att undersöka utifrån samma premisser, eftersom ett av de grundläggande kännetecknen för all journalistik är att den på textens nivå uppfattas som sanning (Ibid, 150). Om resejournalistiken enbart studeras ur ett ekonomiskt perspektiv finns det ingen förståelse för hur den också kan vara konstruerande och förstärkande av föreställningar om människor och olika platser.

Om resejournalistik definieras och "förpackas", det vill säga ser ut som, annan journalistik så teoretiserar därmed vi att risken för att den påverkar föreställningar och fördomar hos läsarna ökar, eftersom att den ses som att dela det mest centrala journalistiska idealet - att rapportera sanningen. Läsarens inställning kan naturligtvis ändras medan hen läser texten, men utgångsläget får ändå sägas vara viktigt.

Fürsich och Kavoori befäster också vikten av att undersöka resejournalistik genom att vidare förklara innebörden av begreppet “det andra” i relation till resejournalistik. Enligt författarna så rör sig resejournalistik i “ett nyckelområde för ideologisk formation” (Ibid. 163) som är benägen att forma kontrasterande bilder av resmålen som beskrivs. Fürsich och Kavoori citerar här Urry:

“Blicken” i alla historiska perioder konstrueras i relation till sin motsats, till icke-turistiska former av social erfarenhet och medvetenhet. Det som utgör en viss “turistblick” beror på vad den kontrasteras med; vilka formerna av icke-turistisk erfarenhet är.... Genom att överväga turistblickens typiska objekt kan man använda dem för att förstå de element i det större samhället som de kontrasteras med.” (Ibid. 163(fri översättning från engelska, egna citationstecken)).

Författarna fastslår i slutet av sin uppsats att resejournalister, i större grad än andra turister försöker (med- eller omedvetet) fixera bilden av “det Andra”. Detta härleder Fürsich och Kavoori till det faktum att journalisternas professionella uppdrag är att forma en berättelse om andra kulturer och fjärran länder, att “paketera kultur”. (Ibid. 163). Holland och Huggan menar att reseskildringar behöver genomgå en sammanhängande kritiskt analys, en som ser över resejournalister som återförsäljare av mestadels vita, manliga, medelklass, heterosexuella myter och fördomar, och läsare som ivriga konsumenter av exotiska varor baserat på “det Andra”. (2003, 8). Holland och Huggan menar också att det vore lika dumdrigt att se all resejournalistik som unisont imperialistiska som det vore att försvara resejournalister som harmlösa underhållare (Ibid. 9).

4.9 Journalistikens ideal och ansvar

I boken “ Medierna och Demokratin” skriver Adam Shehata att priming eller dagordningseffekter, det vill säga medias påverkan på vilka ämnen som diskuteras i politiken genom att styra hur mycket utrymme innehållet ges i media, beror på något som kallas för need for orientation (orienteringsbehov). Orienteringsbehovet innebär att människor som har ett större personligt behov av att orientera sig i ett visst ämne också blir påverkade i större grad av dagordningseffekterna (Shehata 2012, 325).

Enligt Shehata så har priming “framförallt använts för att studera konsekvenser av videovåld, stereotypa uppfattningar om minoritetsgrupper samt hur medborgarnas bedömningar av politiker påverkas av massmediernas nyhetsrapportering” (Shehata 2012, 324). Teorin borde därmed även kunna appliceras på resejournalistik. Det är dels tänkbart att läsare av dylik journalistik i vissa fall känner ett personligt behov; antingen vill de besöka platsen ifråga, eller också är de intresserade av att lära sig något nytt om ett visst resmål. Att alltid, i flera olika reportage, referera till ett resmål i exempelvis Thailand som ett “paradis” kan innebära att den bilden förstärks generellt.

Begreppet priming är besläktat med ett annat begrepp, nämligen framing. Till skillnad från priming har framing mer med textens faktiska innehåll, och hur det vinklas, att göra istället

för innebär enligt Shehata att “man väljer ut vissa aspekter av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i en kommunicerad text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet” (Ibid. 327-328). Än en gång fokuserar Shehata här på politikens värld, men det borde gå lika bra att tillämpa dem på resejournalistik.

Detta resonemang leder också vidare in i fler frågor som exempelvis hur läsare av just magasinet RES läser magasinet. Tar de sig tid och läser uppmärksamt och med intresse, eller handlar det om läsning för att fördriva tid? Förmodligen är det till stor del subjektivt. Att uttröna på vilket sätt läsarna tillgodogör sig reportagen skulle dock hjälpa till med att etablera huruvida en påverkan från skribent till läsare existerar eller ej.

“För att produktion och läsande av nyhetstext ska kunna fungera krävs att producenterna frammanar de kognitiva scheman som läsarna redan på förhand är införstådda med. Annars brister kommunikationen och meningskapandet i relationen mellan sändare (producent) och mottagare (läsare). Detta ger uttryck för en menings- och kommunikationsmässig “allians” mellan dem, som baserar sig på det faktum att såväl nyhetsproduktionen som läsandet av nyheter sker i en och samma *kultur* (eller samhälle).” (Berglez 2000, 202-203). Makt innebär ansvar. Det gäller även journalister, och som många andra yrkesgrupper med stort ansvar så har journalister regler som ska hjälpa dem och läsare med att bedöma vad som är god journalistik och vad som inte är det.

I Sverige finns det flera olika instanser som erkänner en rad pressetiska regler, bland andra pressombudsmannen och svenska journalistförbundet, SJF. Reglerna är skrivna med ett fokus på nyhetstexter, och det är ställt utom tvivel att denna genre är hårdare reglerad än den som resejournalistik tillhör. Vi anser dock att det finns belägg för att även resejournalistik bör jämföras och analyseras i enlighet med yrkesgruppens regler. Enligt Fürsich och Kavoori så befinner sig resejournalistik nämligen i ett “nyckelområde för ideologisk formation” (Fürsich, Kavoori, 163). Dessutom är resejournalistiken ett fält som tidigare främst undersökts med ett fokus på de ekonomiska effekter genren haft på resor och dylikt (Ibid.).

Bland de publicistiska reglerna så finns det speciellt två punkter som kan sägas vara intressanta för vår undersökning:

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling. (SJF).

Visserligen specificerar regel nummer ett att specifik nyhetsförmedling ska vara korrekt och allsidig, men ordet massmedier innefattar även tidskrifter som magasinet RES, per definition (Weibull, Nationalencyklopedin). Därför är det rimligt att även resejournalistik bör kräva korrekt och allsidig förmedling av sina reportage.

2. Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer. (SJF).

I ovanstående regel nummer två är det därför främst möjligheten för läsaren att skilja mellan faktaredovisning och kommentar som är en intressant parameter att applicera på reportagen i tidningen RES.

4.10 Inom- och utomvetenskaplig relevans

Vår uppsats hör hemma inom ett relevant forskningsfält. Först och främst tillhör den all journalistisk forskning, all journalistik oavsett genre bör studeras och kritiskt granskas. Vi anser också att uppsatsen hör hemma inom en annan samhällsvetenskaplig inriktning, närmare bestämt genom att vara ett bidrag till studerandet av postkolonial diskurs. Vi är fullt medvetna om att räckvidden för ett studentarbete på kandidatnivå är liten, men ett bidrag är ändå ett bidrag. Vårt bidrag till forskningen blir relevant att diskutera utifrån inom- och utomvetenskaplig relevans.

Den inomvetenskapliga relevansen för vårt arbete grundar sig i bristen på en systematisk undersökning av svensk resejournalistik. Vi vill granska ett av de största resemagasinen i Sverige, som det tidigare inte har gjorts på just magasinet RES, och se om det resultat vi får strider mot eller bekräftar den forskning som finns på området. Vidare har vi valt att göra en tydligare koppling till journalistikens ideal och ansvar än vad många andra tidigare har gjort, för att kunna diskutera hur resultatet av uppsatsen förhåller sig till dessa. Där anser vi att det behövs mer forskning än vad det finns i nuläget för att visa på stora trender och mönster. Vårt bidrag är alltså inte att studera all resejournalistik som har producerats i Sverige, utan att fylla i några av de luckor som finns.

Den utomvetenskapliga relevansen för uppsatsen är relativt stor. Uppsatsen diskuterar på flera platser den makt som vilar hos resejournalister att skapa en bild av verkligheten och ge personer deras enda perspektiv på ett visst land eller område och dess invånare. Vidare är relevansen stor på grund av att resejournalistiken traditionellt sett inte har fått utstå mycket granskning. Journalistiken har en stor roll i, och inflytande på, samhället. Det vore därför riskabelt att påstå att alla delar av journalistiken inte ska granskas. Vi beskriver i uppsatsen att resejournalistiken är en förbisedd genre för granskning och att den samtidigt har en stor makt att forma människors medvetande. Det finns alltså en stor samhällsrelevans att lyfta fram.

5 Metod

För att besvara vår frågeställning har vi konstruerat en metod med hjälp av tidigare forskning kring kvalitativ diskursanalys. Viktig inspiration har hämtats från Berglez (2000) tolkning av kritisk diskursanalys, men metoden skiljer sig delvis åt. På grund av ett stort urval, antalet reportage uppgår till 25 stycken, så kommer uppsatsen använda sig av en schematisering vid granskandet av reportagen som inte enbart fokuserar på ren ideologikritik utan också på att fånga upp rådande diskurs i materialet. Varje reportage kommer att sammanfattas genom denna schematisering. Den kritiska delen utgår från Berglez. Hans tolkning kretsar kring nyhetstexter och kan därför inte användas omodifierad. För att besvara uppsatsens frågeställning har metoden anpassats för att bättre passa in. Eftersom en nyhetsartikel och ett reportage använder sig av helt olika berättartekniker är just denna anpassning viktig.

5.1 Kritisk diskursanalys

5.1.1 Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Flera forskare beskriver vikten av att se över materialet som helhet. Vad är centralt och hur är det hierarkiskt uppdelat? Detta har vi valt att kalla: *Övergripande struktur och textens tematiska struktur*. I detta ingår en kartläggning av textens huvudsakliga innehåll, av bilder och textens hierarkiska karaktär. Syftet är i denna punkt att reda ut vad som lyfts fram som viktigt och var som är centralt i texten. Det kan göras genom att se över helheten, genom att se vad som lyfts fram i rubrik och ingress, samt vad som får stort utrymme i reportaget. Denna punkt är inspirerad av bland annat två punkter utifrån Berglez. Den första punkten är: “Redogörelse för rapporteringens huvudsakliga innehåll samt kartläggning av de eventuella bilder och faktarutor som kompletterar artikeln.” (Berglez 2000, 207), vilket kan uttydas som sakinnehåll. Den andra är: “Nyhetstextens tematiska struktur (makro)”, vilket innebär att studera den hierarkiska ordningen och vad som anses vara huvudhändelse, det centrala (Ibid.). Den största skillnaden här mellan vår definition och Berglez definition är att reportage inte följer samma mönster i berättandet som nyhetsartiklar gör. Traditionellt hamnar det som är mest intressant högst upp i en artikel, medan ett reportage ofta följer en annan modell och byggs upp på ett annat sätt.

5.1.2 Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Nästa del att studera kallar Berglez “Nyhetstextens schematiska struktur (makro) - kartläggning av berättandes kategori.” (Ibid. 208). Vi kallar den *Textens schematiska struktur och verklighetsskapande*. En tydlig anpassning har gjorts här för att bättre fungera ihop med ett reportage och inte en nyhetstext. Här handlar det om att studera vad som förmedlas i rubrik och ingress, som är överordnat resten av texten, vilka aktörer som förekommer i texten och vad de får uttala sig om, hur skribenten beskriver dessa aktörer och vem det egentligen är som

får möjlighet att tolka och beskriva vad som finns i, och det som händer i, reportaget. Ytterst handlar det om vilka verklighetsperspektiv som träder fram och från vem.

5.1.3 Mikroorienterad analys

När detta har gjorts måste texterna också genomgå en mikroorienterad analys. Denna analys delar Berglez upp i tre delar: analys av “lokal koherens och frånvarande information”, av “närvarande implikationer”, samt “analys av den lexikala stilen” (Ibid. 205-206). Detta kommer i uppsatsen att samlas under *Mikroorienterad analys*. Fokus kommer att ligga på analysen av *den lexikala stilen* som framför allt handlar om att undersöka ordvalet hos skribenten. Som tidigare beskrivits i uppsatsens teoretiska ram så vilar samhällsstrukturer i språket. Mer konkret kommer ordvalet att analyseras för att se vilka ord som tillskrivs händelser, personer och platser. I valet av ord vilar “[...] sociokulturella och ideologiska implikationer.” (Ibid. 206).

Vidare kommer även *närvarande implikationer* att ses över. Berglez beskriver det som att undersöka till vilken grad det finns information som är överflödig eller irrelevant (Ibid. 209). En beskrivning av en persons utseende eller beteende kan till exempel vara helt överflödigt om det egentligen inte betyder något för texten eller berättelsen.

Lokal koherens och frånvarande av information handlar enligt Berglez om, kort sammanfattat, i vilken mån texten baserar sig på läsarens förståelse och förkunskaper. Det handlar om i vilken utsträckning det finns utrymme för läsaren att tolka in sådant som inte står där ordagrant. Berglez använder sig av formuleringen “semantiskt isberg” efter Van Dijks teorier (Ibid. 205). Genom att visa på saker som läsaren kan tolka in i materialet går det att visa på kunskap som förväntas finnas där på förhand hos läsaren. När dessa saker lyfts till ytan går det i vissa fall att visa på socialt grundlagda kunskaper, perspektiv på verkligheten och eventuella ideologier (Ibid.). I uppsatsen kommer det mer konkret att handla om hur och vilka jämförelser som används för att läsaren själv ska förstå hur en plats framträder utan att en exakt beskrivning finns. Om hur beskrivningar av människor och platser bildar en mycket större bild av ett land eller område hos läsaren än just exakt det som sägs. Denna punkt är bland annat till för att undersöka graden av eurocentriskt perspektiv.

5.1.4 Historisk kontextualisering

För att göra analysen fullständig måste det också finnas en politisk och historisk kontextualisering. Istället för att tillämpa denna på varje artikel som Berglez beskriver (Ibid.) kommer samma kontextualisering att gälla för alla reportage. Detta kan ses som en förenkling, men är nödvändig för att hålla arbetet inom ramarna. Omvärlden utanför Väst får alltså ses som något det främmande för att skapa en polarisering som går att undersöka. Förutsättningen är alltså att varje skribent har en möjlighet att producera och reproducera “den Andre” och “det Andra” som har beskrivits i uppsatsens teoretiska ram. Genom postkolonial teori genomför vi med andra ord därför en analys ur ett ideologikritiskt

perspektiv. Det innebär att till grund för analysen av varje reportage ligger en förståelse för det postkoloniala och hur det kan forma språk, handlingar och sociala strukturer.

Sammanfattningsvis utgår alltså alla analyser från dessa fyra punkter:

- Övergripande struktur och textens tematiska struktur
- Textens schematiska struktur och verklighetsskapande
- Mikroorienterad analys
- Politisk/Historisk contextualisering

5.2 Artikelschema

För att kunna analysera materialet utifrån dessa punkter skapade vi ett schema med olika frågeställningar. Det består av åtta delar och fokuserar på att göra både en makro- och en mikroanalys för att täcka uppsatsens syfte och besvara dess frågeställningar. Punkterna som presenterades ovan hänger samman med denna del, men detta schema har gjorts för att vara mer detaljerat och komma ner mer på djupet. Schemat utformades efter en överblick av materialet och en första analys på vad som skulle vara viktigt att se över utifrån de fyra ovanstående punkterna. Eftersom fokus ligger på att besvara uppsatsens frågeställning kommer det att ske en sammanfattning av detta schema, en för varje enskild punkt. Dessa punkter är skapade för att på bästa sätt kunna besvara frågeställningen, inte för att till punkt och pricka följa en redan existerande metod. Punkterna är inordnade efter Berglez tolkning av diskursanalys, men är utformade för att ge tillräckligt med material för att kunna sammanfatta och komma med en slutsats utifrån uppsatsens frågeställningar. Schemat:

Övergripande struktur? - Vad hamnar högst upp i den hierarkiska ordningen? Vad förmedlas i rubrik och ingress?

Vem eller vad syns på bild, och hur?- Vilket ursprung har personerna på bild? Är de "en del av miljön" eller är de tagna som porträtt? Hur många bilder är rena naturbilder och hur många har människor på bild?

Vem får tala? - Vilka är intervjupersonerna i artikeln, om det finns några?

Vad talar hen om?- Vilket huvudområde rör sig intervjun runt? Vems perspektiv kommer fram? Översätts intervjusvaren? På vilket sätt återges intervjusvaren?

Beskrivande ord - Vilka adjektiv och ord används för att beskriva resmålet och invånarna och hur ofta används de?

Det "egna" - Hur ofta förekommer referenser till möjligheten att hitta egna platser etc.?

Jämförelser och frånvarande information - Vad jämför skribenten platser, upplevelser, människor etc. med? Och vad förutsätts läsaren förstå utan att det uttrycks rent ut?

”Den Andre” - Skapar skribenten en känsla av “den Andre” i reportaget? Hur?

Andra turister- Hur beskrivs andra turister i texten?

5.3 Metodreflektion

Det finns givetvis för- och nackdelar med alla metoder. För att styrka vår metod har vi försökt att använda oss av tidigare etablerad forskning och försökt att inte ta oss vatten över huvudet. Samtidigt har vi försökt att anpassa oss efter uppsatsens specifika fall och inte fastna alltför mycket i en enstaka metod.

Risken med diskursanalys är alltid att metoden tenderar att överbetona sambandet mellan texten och underliggande meningar. Vi har försökt att skala bort så mycket av våra enskilda personligheter som det går vid analysen, men det går inte att komma bort från att vi två själva som har arbetat med uppsatsen har ungefär samma bakgrund som majoriteten av skribenterna i reportagen. Denna typ av forskning är underkastad subjektiviteten och vår uppfattning av vad som passar in i det artikelschema vi har skapat är avgörande. Trots att vi har försökt att använda oss av annan forskning för att slipa ner subjektiviteten finns den ständigt närvarande.

Risken är också att vi missar sådant som befinner sig utanför schemat. Det finns också en risk att vi har bara sett det vi letat efter och missat det som finns mitt framför ögonen. Finns det uppenbara saker som någon annan hade upptäckt med en annan bakgrund? Det kan vi inte svara på, men vi har försökt att komma förbi detta genom att inte följa en enskild metod utan att konstruera en egen för vårt ändamål och använda etablerad forskning för att definiera exotifiering och andra grundläggande begrepp i uppsatsen

Fördelen med vår uppsats är att vi gräver fram sådant som finns gömt under ytan. Sådant som en kvantitativ metod förmodligen hade missat. En annan fördel är att vi kan se mönster på en djupare nivå över flera olika artiklar, våra slutsatser och resultat är alltså ingen slump.

6 Resultat

6.1 Enskilda reportage

För att uppnå en större överskådlighet, läsbarhet samt grund av undersökningens stora omfång så har vi tvingats att flytta tolv reportage av det analyserade materialet till bilagor. Vi anser att de reportage som finns kvar i huvudtexten ger en representativ och tillräckligt god helhetsbild av det kompletta materialet. Det kompletta materialet kan också återfinnas under "bilagor".

Aruba 04.2013

"Lekplats Aruba"

Text och foto: Viktor Fremling

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken för reportaget är "Lekplats Aruba" och visar upp det centrala i reportaget. Det handlar om det goda livet, en plats där du får koppla av och leka. Ingressen lyfter fram det som lockar med ön och vad som kommer att prioriteras i reportaget, ett lyckligt liv och turisternas glädje.

Centralt för reportaget är skribentens delaktighet. Det är han som driver reportaget framåt och hela upplevelsen grundar sig på hans upplevelser och känslor. Bilderna i reportaget bidrar till den verklighet som målas upp. Centralt i majoriteten av bilderna är det natursköna, det glada livet och turisternas upplevelse.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Reportaget förmedlar en bild av Aruba som en plats att njuta på. Rubrik och ingress förmedlar samma sak, en bild av Aruba som en plats till för turister, till för att njuta. Framför allt handlar det om en uppfattning som skribenten själv har och det är hans perspektiv som är i fokus. Ön ses ur hans perspektiv, utan att egentligen låta någon annan producera en bild av verkligheten. Det finns andra som är med i texten, intervjuobjekt, men där framträder inga egna åsikter direkt. En amerikansk turist blir dumförklarad och den enda lokalinvånaren som uttalar sig gör det om Aruba som en festö. Bilden av Aruba bygger alltså enbart på skribentens egen uppfattning av platsen.

Eftersom det enbart är skribenten själv som har möjlighet att skapa en verklighetsbild kring Aruba framträder ön som det som nämnts tidigare, en plats för turister, en plats för strandhäng och lyckliga stunder i soluppgången.

Mikroorienterad analys

När det kommer till ordvalen i reportaget är det uppenbart att den lexikala stilen följer det som uppenbarats sig i textens schematiska struktur. Det handlar om beskrivande ord som exotiskt och idylliskt. Andra viktiga ord träder också fram. I enlighet med skribentens tolkning av ön som helhet beskriver han människor som "sköna lokalinvånare". Han ger sig rätten att sammanfatta hela Arubas befolkning som en skön samling av människor. Skribenten aktar sig heller inte för att definiera andra typer av turister för att bygga scener: "Inför mina svala, europeiska ögon påminner amerikanerna om fiskmåsar. De skrånar högt med okontrollerbara rörelser. Det är fascinerande." (s.37). Genom att definiera vad ön är och hur andra turister är definierar han vad han själv inte är.

Närvarande implikationer förekommer i texten genom vissa beskrivningar likt de som tidigare har nämnts om sköna lokalinvånare och skråniga amerikaner. Dessutom är det flera gånger i texten där skribentens känslor placeras in på ett överflödigt sätt. Skribenten tar sig rätten att göra platsen till sin och bygger under reportagets gång upp stereotypa bilder av andra människor.

Banda Islands Indonesien 06.2013

“Indonesiens kryddgård”

Text: Johan Augustin Foto: Jonas Gratzer

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken för reportaget är “Indonesiens kryddgård” och berättar egentligen inte fullt ut vad reportaget handlar om. Rubriken är lite mystisk och går över på samma sätt i ingressen som blir desto tydligare. Här framträder det att det är avskildheten, naturen och dykning som är centralt.

Reportaget fokuserar på avskildheten, naturen, möjligheterna under havet och platsen som ett paradiset. Bilderna förmedlar samma sak och bildar en tydlig enhet om att skapa en drömsk bild av öarna. Det är dock tydligt att människorna får en ovanligt stor plats bland bilderna.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Både rubrik vill förmedla något drömskt och magiskt med reportaget. Skribentens roll är här att bygga upp en stämning som romantiserar platsen. Flera personer får dock vara med och producera bilden av öarna. Två lokalinvånare får komma till tals, men det är framför allt två västerlänningar från en dykskola som får möjlighet att måla upp en verklighet av platsen. Aktörerna i reportaget domineras således av eurocentriskt perspektiv.

Vid ett par tillfällen framgår det också att detta perspektiv spelar roll för skribenten. Han skriver till exempel: “Dessa faktum har lämnat en relativt opåverkad Edens lustgård med några av världens bästa korallrev till den äventyrslyste.” (s.58). Det kan sägas handla om en åsikt att platsen tillhör och är ämnad för äventyrslystna västerlänningar.

Mikroorienterad analys

Skribenten använder sig av ordval som målar upp Banda Islands som ett paradiset. Han kallar till exempel platsen för Edens lustgård. Det är flera ordval och meningar som ger en exotifierande ton. En vanlig föreställning är den om det enkla livet: “Fortfarande är livet enkelt på Banda Islands där öborna lever av självhushållning och fiske.” (Bildtext s.59). En uppfattning som grundar sig i myten om det oproblematiske livet som fattig och nöjd. På flera områden spår han på detta genom att beskriva hela befolkningen som leende och gästvänlig, ständigt återkommande när det kommer till Sydostasien.

Brasilien 01.2012

“Brassarnas bästa beacher”

Text: Bobo Karlsson Foto: Andreas Lönngren-Widell

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken på reportaget är “Brassarnas bästa beacher”. Ingressen pekar ensidigt på att det är Brasiliens olika stränder som står i fokus för reportaget, och att den viktigaste aktören i reportaget är skribenten själv.

Reportaget innehåller 15 bilder. Den första bilden föreställer mycket riktigt en strand, där tre män som ser ut att vara Brasilianare slår en bakåtvolt samtidigt med havet i bakgrunden. Deras namn finns inte angivna, och de förekommer inte heller i texten. Av de resterande bilderna så föreställer sex stycken natur, medan de resterande föreställer människor.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrikens, Ingressens och Textens schematiska struktur bekräftar den tematiska, att skribenten är i fokus och hela reportagets huvudaktör. Förutom skribenten finns bara människor ospecificikt refererade till och används för att bygga upp en bild av Brasilien. Det är bara skribenten som har en egentlig röst.

Mikroorienterad analys

Skribenten beskriver flera gånger de olika stränderna som “paradis”. Faktum är att ordet förekommer hela fem gånger redan på första uppslaget. Ord som “magisk”, “mytomspunnen”, “het”, “sexig”, “exotisk” och “genuin charm” bidrar till att bygga en känsla av något annorlunda, nästan en sagovärld. Detta förstärks av att skribenten hävdar att “Som utlänning behandlas man ibland än idag i vissa småbyar som en exotisk gäst på besök” En strand beskrivs som “världens största och mest generösa sandlåda”. Ordet sandlåda ger en känsla av en plats som är tillägnad lek och bus för turister. “Det här är paradiset för den största av alla konstarter - att göra ingenting” skriver skribenten.

Skribenten jämför också på flera ställen med europeiska platser “Stort som Europa”, “Hela tiden allemansrätt som i Sverige”, “alla världens kändaste dj:er är på plats, som våra coola Swedish House Mafia”, “Ilhabela är deras Sandhamn, Marsstrand”. Detta skapar en känsla av något som kan kallas det europeiska originalet, en ”Vi var först”-mentalitet, och det förstärker tanken om att Brasilien tillhör “Det Andra”.

Coorg Indien 06.2012

“De dimmigaste bergen”

Text: Zac O`Yeah Foto: Emma Lofström

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Skribenten som har skrivit det här reportaget är även författare, så det är därför ganska naturligt att reportaget har en mer skönlitterär prägel än andra reportage vi analyserat. Skribenten är fortfarande i fokus, men mer som en karaktär bland de andra karaktärerna i reportaget. Den här stilen känns delvis som att skribenten valt den för att passa in med resmålet som han beskriver som “att ha klivit rakt in i min barndoms fantomenserier”. Alla bilder i reportaget är stiliserade teckningar.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Förutom skribenten så finns det fem personer med i reportaget. Plantageägaren Aparanda, Skribentens kompis Rashid, Ganesh, en liten flicka samt en taxichaufför. Flickan, Aparanda och Rashid har översatta pratminus. Ganesh och Taxichauffören saknar översatta pratminus. Personerna är ganska neutralt framställda och inte nödvändigtvis utsatta för några stereotypa framställningar.

Mikroorienterad analys

Det finns en viss tendens i reportaget till att trivialisera platsen genom exempelvis säga att ”den här blandningen av äventyr och djungler, berg och vansinniga maharadjor, som ger mig en udda känsla av att ha klivit rakt in i min barndoms fantomenserier. “Stycket kan räknas som överflödigt information som inte egentligen säger något om hur resmålet ser ut idag. Skribenten befäster den känslan genom att skriva: “När jag flanerar runt i Madikeri känns det inte som om staden har förändrats särskilt mycket sedan Gazetteer of Coorg gavs ut 1870.”

Costa Rica 03.2012

“Den rika kusten”

Text: Erik Zetterberg

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Reportaget rubrik: “den rika kusten” spelar på landets namn och pekar samtidigt på att det finns “rikedomar” i form av upplevelser att hitta för turister. Texten utspelar sig under skribentens vistelse i Costa Rica och beskriver hans upplevelse av landet. Det är ett starkt reporterdrivet reportage.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Bilderna som hör till reportaget är mest miljöbilder. Fem bilder föreställer människor, men de verkar vara turister. Förutom skribenten själv så finns bara den “gladlynte chauffören” Humberto med som aktör. Han har dessutom inga pratminuter i texten, utan bara ett oöversatt ord, “monos”. Detta, kombinerat med det starka reporterjaget, visar att det är skribentens upplevelser och röst som är absolut viktigast och bär störst tyngd i texten.

Mikroorienterad analys

På den lexikala nivån hittar vi beskrivande ord och jämförelser som speglar en eurocentrisk bild av verkligheten samt tillfogar värde till platser på grund av att västerländska kändisar bor där. ”Internationella kändisar som Gisele Bündchen och Mel Gibson har nyligen köpt stora och fina hus på kullarna ovanför stranden och Madonna, Bill Gates, Jennifer Lopez och många fler har gjort det till en vana att tillbringa sina semestrar här.” Dessutom skriver skribenten att: “hela landet är som en enda stor djurpark” vilket måste ses som mycket förminskande för Costa Rica. Det i kombination med att den enda individen som nämns vid namn förutom skribenten, Humberto, enbart beskrivs som gladlynt bidrar till känslan av att reportaget målar upp en bild som inte är representativ för hur varken landet eller Humberto verkligen ser ut.

Etiopien 04.2013

“Var är alla?”

Text: Martin Brusewitz Foto: Malin Fezehai

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

“Var är alla?” är en relativt kryptisk rubrik, men visar det centrala i texten, att platsen är öde och ogästvänlig. Detta plockar ingressen också fram och visar på ett sorts hierarkisk ordnande där det ogästvänliga hela tiden är närvarande.

Bildernas betydelse i reportaget är stor. Det är många och stora bilder som också lyfter fram det öde och ogästvänliga som det centrala. Bilderna sätter ramarna för den övergripande strukturen där den obarmhärta naturen är i fokus.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubriken förmedlar bilden av platsen som tom och öde. Den skapar en stämning kring faktumet att ingen vill vara här. Ingressen förmedlar samma sak. Platsen är totalt ogästvänlig och ändå letar sig turister hit. Ingressen förstärker också bilden av platsen som hård men fantastisk och att det finns något lockande i detta för besökare.

Det är flera aktörer som är delaktiga i texten. Reportern är drivande och hans upplevelse av situationen tar stort utrymme, men låter andra berätta och tolka platsen. Flera lokalinvånare får chansen att måla upp en verklighet över hur situationen ser ut för människor i området. När det kommer till att förklara öknen är det dock i slutändan skribenten som målar upp ett sorts romantiskt skimmer över naturens totala hårdhet. Han tar sig också rätten att forma bilden av invånarna, att hårdheten är en del av människorna i sig. Skribenten särskiljer sig från lokalbefolkningen och skapar en känsla av “den Andre”: “För besökaren är naturen här underlig, rent spektakulär. Svavelfälten i Dallol, Erta Ales dansande lava, saltsjön, sandvidderna, värmen. För dess invånare är det vardag. Och det i sig är, för besökarens undrande ögon, lika fascinerande som landskapet självt.” (s.61). Invånarna är udda och fascinerande. Han låter också en beskrivning från 1800-talet få definiera befolkningen idag: ”Afarfolket är kända för att vara ett våldsamt krigarfolk. De fruktades av europeiska upptäcksresanden på 1800-talet. Enligt ryktena kastrerade de sina fiender.” (s.55).

Mikroorienterad analys

Beskrivande ord framför kring naturen visar upp en tydlig bild av reportagets lexikala stil. Det handlar om romantiserade beskrivningar av ett obarmhärta klimat som beskrivs som överkligt och fantastiskt: “Naturens lekstuga. Ett fyrverkeri.” Sagoland, galen forskares laboratorium, plockat ur ett barns fantasi” (s.58) är ett exempel och ett annat är: “Klippor reser sig som förtorkade, spruckna bestar” (s.52). Detta hör också samman med beskrivningen av människorna i området och dess historia. Genom närvarande implikationer skapas en bild

av människorna och platsen som annorlunda, “den Andre” och “det Andra”. Överflödiga information refererar till och skapar en bild av ett kolonialt arv.

Thailand 05.2013

“Hua-Hin två decennier senare”

Text: Jan C Aschan Illustration: TEAM HAWAII

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Fokus ligger på Hua Hins ekonomiska utveckling, vad som har hänt på 20 år sedan skribenten senast var på plats. “Hua Hin två decennier senare” är rubriken och lyfter fram att det är upplevelsen av samma plats med tjugo års skillnad som ska jämföras. Ingressen följer samma mönster. Centralt blir därför skribentens egen uppfattning.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrik och ingress förmedlar det som texten fokuserar på, vad som har hänt med Hua Hin. Det viktiga är inte vad som har hänt, utan att det har hänt. Skribenten har en viktig roll i reportaget för att det är han som återvänder, men han använder sig framför allt av olika aktörer för att beskriva det nuvarande läget och vad som har hänt. Det finns en del människor som är lokalinvånare med thailändskt ursprung som får uttala sig, men de flesta är inflyttade västerlänningar. Lokalinvånarna får alltså möjlighet att bidra till skapandet av ett verklighetsperspektiv, men framför allt västerlänningar målar upp en bild av situationen. Det lyfts till exempel fram av en västerlänning att lokalbefolkningen: “De är godmodiga och vänliga, inte påträngande som i Phuket och Pattaya.” (s.46) och en annan berättar om en kulturkrock: “Lokalanställd personal avlönades månadsvis i de existerande skolorna. Följden var att de inte dök upp till arbetet dagarna efter avlöningen. De hade ju pengar, menade de, så varför skulle de slita?” (s.48). Det finns kraftiga tendenser i reportaget att skapa en bild av thailändare som “den Andre” genom att jämföra med Väst: “Städning i vår mening förekommer inte i Thailand, annat än till begravingar och bröllop, meddelar en insatt källa. Till vardags sveper man mest runt dammet med en enkel kvast.” (s.44)

Mikroorienterad analys

Förutom att beskriva Hua Hin som fartfyllt med vissa traditionella inslag, så använder skribenten beskrivande ord som “Thailändsk sirlighet” (s.47). Det går av den lexikala stilen att uttyda svaga exotifierande tendenser.

Flera västerlänningar intervjuas och det framkommer att de äger mark och bygger på platsen. Det tas för givet att Thailand på något sätt tillhör Väst. Det kan vara en modern form av kolonialism som inte problematiseras. Läsaren ska förstå att det är fritt fram att “ta över” Thailand, en sorts lokal koherens framkommer här.

Kenya 03.2012

“The Big Five”

Text: Anders Rydell Foto: Johan Lindskog

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken är ett gammalt uttryck från kolonialtiden då de fem djur som det refererar till räknades som de svåraste djuren att jaga. Rubriken skvallrar om att skribenten är ute på en egen “jakt”, efter att få se de fem djuren. Ingressen visar att reportaget kommer att vara starkt reporterdrivet.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Det är intressant att skribenten väljer den här berättarformen i just den här miljön, eftersom det tycks spegla exempelvis Ernest Hemingway och andra tidiga författares jaktreportage från liknande miljöer. Skribenten nämner även Hemingway i reportaget. Bilderna föreställer djur och natur, men även författaren iklädd safarikläder och lägerplatser vilket spär på känslan av att det här är en form av postkolonialt upptäckande pseudo-jaktreportage.

Texten är uppbyggd som en lista som beskriver skribentens möte med varje djur i “The big five”. Förutom skribenten själv så finns bara William, en parkvakt som beskrivs som “en satt man i 40-årsåldern” med som aktör i texten. Han intervjuas inte, men det finns citat med från honom. De är dock inte översatta från engelskan, vilket skapar en känsla av att William är väldigt annorlunda från skribenten. Det finns också ett parti i texten där skribenten skriver: “William bara skrattar, han vet var lejonen är - han känner dem” vilket skulle kunna klassas som exotifierande diskurs.

Mikroorienterad analys

Hela reportaget präglas av jakten på “The big 5”, de fem djur på savannen som är mest eftertraktade att få se. The big five är i sig självt ett begrepp lånat från kolonialtiden där dessa djur var de mest svårjagade.

Att skribenten väljer ord som “trots att de efter ett par dagar i parken framstår som lika sällsynta som kajor kan jag inte få nog av dem” (s. 77) tyder på ett visst “anspråk” till elefanten i fråga. “Det känns underförstått att en noshörning är något han inte kan gå i god för” antyder att upplevelsen är något av en handelsvara.

Det sista stycket i texten, där skribenten möter en noshörning, präglas av samma sak. “Jag inser att det här mötet (...) är anledningen till att jag är här. Listor eller inte listor - hon är värd allt”. (s.79)

Maldiverna 01.2013

“Drömmar och verklighet”

Text: Hanna Sistek Bild: Jonas Gratzer

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken är “Drömmar och verklighet” och säger egentligen ganska lite. Ingressen lyfter fram att reportaget inte enbart handlar om paradisoar. Något som är centralt för reportaget. Som helhet visar reportaget upp Maldiverna ur fyra olika omväxlande vinklar.

Bilderna bidrar till att visa upp öarna från olika sidor, men vissa känns också förskönande och visar upp en romantisk bild av platsen.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubriken förmedlar att det kommer var mer än paradiset på grund av ordet “verklighet”. Ingressen förtydligar att reportaget, som är uppdelat i fyra delar, inte enbart kommer att handla om den paradisiska delen av Maldiverna.

Flera aktörer finns i texten, men över åtta sidor är det enbart tre stycken citat.

Lokalbefolkningen får enbart tala om turismen, medan en österrikisk marinbiolog får fungera som expert. Trots att flera olika ämnen diskuteras som turism, vardagslivet, kampen för demokrati och klimatförändringar så får endast lokalinvånare uttala sig om en punkt. Det är alltså skribenten som är den ledande aktören, även om det går att utläsa att indirekta citat existerar. Det är helt enkelt så att skribenten själv ansvarar för den största delen av verklighetsbyggandet.

Mikroorienterad analys

Den lexikala stilen präglas av stereotypa uppfattningar som ofta utgår från Väst. Hon skriver att “Maldiverna pratar *oväntat* bra engelska” (s.44) och att “Gatubilden är *överraskande cool*” (Ibid.). *Oväntat* och *överraskande* har kursiverats för att göra det tydligt om vad som döljer sig bakom sådana ord. Det finns alltså en förväntning på hur Maldiverna och dess befolkning *borde* vara. Hon tar sig också rätten att sammanfatta alla människor under citatet: “Människor är vänliga och avslappnade”. Det är en förenklad bild av verkligheten att alla skulle passa in under den beskrivningen. Skribenter gör också en poäng av att den sunnimuslimska majoritetens levnadsmönster och åsikter är väldigt olika turisterna. Detta tillsammans skapar en bild av hur en maldivier *borde* vara och att hen är en sorts motsats till en turist som är väntat bra på engelska, som kommer från en plats som är förväntat cool och som kan sola i bikini.

Den politiska situationen jämförs med arabiska våren genom att Tharir-torget blir en referens

och den politiske ledaren jämförs med Obama. Det är en sorts lokal koherens som förutsätter att läsaren har en västerländsk uppfattning av vad som hände på Tharir-torget och helt enkelt har en uppfattning av en västerländsk ledare.

Panama 06.2013

“Två skäl att älska Panama”

Text och Foto: Jörgen Ulvsgård

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken “Två skäl att älska Panama” visar det centrala i reportaget: att visa upp två positiva sidor av Panama. Ingressen fortsätter det centrala med positivitet. Det är det viktiga som skribenten vill lyfta fram av reportaget som är i två delar. Ena från en avsides ögrupp och den andra från huvudstaden. Första delen fokuserar på Panama som ett paradiset och den andra fokuserar på att visa upp hur hipp huvudstaden är.

Bilderna bekräftar den känsla som försöker att byggas upp. I först delen dominerar bilder på vajande palmer och öarnas ursprungsbefolkning och andra delen visar upp bilder på invånare och platser.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrik och ingress förmedlar en bild av Panama som trendigt, avslappnat och paradiskt, värt att älska. Det är flera aktörer som kommer till tals i reportaget. Skribenten tar mycket plats och tolkar mycket på egen hand, men även lokalinvånare får chansen att beskriva platsen och situationen där. Skribenten backar inte för att romantisera den lokala ursprungsbefolkningens enkla vardag: “Nästa dag har jag fullt ut accepterat tystnaden och lugnet. En euforisk lyckokänsla sprider sig i min kropp. Jag börjar inse storheten i det jag får uppleva, upptäcka alla de små saker som sker omkring mig.” (s.45). Dessutom tolkar han lokalbefolkningens liv utifrån turister: “Här finns verkligen ingenting av det som den bekväme turisten förväntar sig: Inga uppträdanden av lokala musikgrupper, inga paraplydrinkar som serveras vid poolkanten, inga pooler över huvud taget, inga solstolar och inga barer. Tillvaron ute på San Blas-öarna är helt inrättad efter Kuna Yala-indianernas liv och det innefattar inte några excesser, inte ens för att tillfredsställa västerländska turister.” (Ibid.). Fram träder en verklighet skapad av skribenten själv, utifrån sig själv: “Mina föreställningar om en kommersialiserad indiankultur bland de karibiska öarna kommer helt på skam.” (s.45). Fram träder en bild av “den Andre”.

Mikroorienterad analys

Skribenten återkommer flera gånger till att förklara hur vackert det är, att det är som ett paradiset. Den lexikala stilen präglas delvis av svepande generaliseringar av lokalinvånare kämpandes mot den “kapitalistiska civilisationen” (s.47) och av romantiserande naturskildringar.

När det kommer till den lokala koherens så finns det flera jämförelser som kräver en förförståelse för att bygga sig en bild av Panama City. Staden beskrivs som Mellanamerikas Miami och Latinamerikas Dubai och ett visst trendigt område jämförs med Brooklyn, Silver lake och Kreuzberg. Du måste alltså sedan tidigare ha förstått att dessa är områden är typiska exempel på västerländsk gentrifiering.

Soweto Sydafrika 01.2013

“Först lejonen sedan ghettot”

Text: Sara Assarson Bild: Jacob Zocherman

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken för reportaget är “Först lejonen och sedan ghettot” och visar på att reportaget från Sydafrika kommer att handla om någon form av ghetto. Det är precis det som är centralt för texten. Reportaget fokuserar på turism i kåkstaden Soweto. Försöker att lyfta olika aspekter av det. Detta förtydligas i ingressen.

Bilderna är framför allt på människor, vilket visar att ghettot förklaras ur människornas perspektiv, situationen för dem. Det sätter en viss stämning ihop med texten på reportaget.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrik och ingress förmedlar att det är ghettoturismen som ska diskuteras, dess olika sidor. Rubriken “Först lejonen och sedan ghettot” syftar på att lejonen var först en stor turistattraktion, men nu har Soweto följt i samma spår.

Skribenten är en viktig aktör som för berättelsen framåt genom sina upplevelser och känslor, men det är framför allt andra aktörer som målar upp en bild av verkligheten. Flera lokalinvånare får chansen att ge sin syn på saken. Skribenten tillsammans med aktörerna som intervjuas ger tillsammans en bild av verklighet. Det ger ett intryck av att skribenten inte tagit en allt för stor roll i det byggandet.

Mikroorienterad analys

Vid en titt på den lexikala stilen används det mestadels ord som kan uppfattas som neutrala. Skribenten undviker svepande generaliseringar för lokalinvånarna och försöker inte kasta ett romantiskt skimmer över kåkstaden. Ordvalen är oftast avskalade och realistiska.

Det finns dock en liten tendens, som kommer i skymundan, till att sätta en prägel på lokalinvånarna. En av scenerna kan ses som exotifierande eftersom den kan ses tillhöra närvarande implikationer. Det är en scen som känns överflödigt och som enbart finns till för att påpeka det som är annorlunda med platsen:

“På marknaden utanför Baragwanath Hospital, världens tredje största sjukhus, står några män runt ett bord och slevar i sig ångande köttgryta.

- Kokt kohuvud, förklarar Zongi, som bär solglasögon i den skarpa solen. Männens doppar köttbitar i kryddor och sköljer ner maten med öl. Rätten anses potenshöjande och mannen skakar på huvudet när jag nyfiket kikar ner i grytan.
- Kvinnor blir helt galna om de äter det, sägen en av männen och visar ett tandlöst leende.” (s.70)

Tobago 05.2012

“Bortom Paraplydrinken”

Text: Emil Sergel Foto: Roger Borgelid

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Redan i rubrik och ingress är det tydligt att skribenten ser sig själv som en turist “utöver de vanliga”. Texten är driven av ett starkt reporterjag och är uppdelad efter skribentens upplevelser. Reportaget innehåller 13 bilder. Tre av dem är porträtt och i två av dem finns skribenten själv med. Förutom dessa fem så föreställer sju av de andra bilderna människor.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Att skribenten själv finns med på bild förstärker ytterligare känslan av att skribenten står i centrum. Det finns två personer som kommer fram som aktörer i texten vid sidan av skribenten, dels butiksinnehavaren Hilton och en obemärd person som arbetar på en lokal restaurang. Dessutom finns fotografen med som karaktär i texten.

Gemensamt för båda intervjuerna är att skribenten inte översätter deras ord till svenska. När det gäller Hilton så tolkar skribenten helt enkelt och återger med sina egna ord hur , och i fallet med personen på restaurangen så är pratminusen inte översatta:

- Do you serve lunch?
- Yes, fish, chicken and shrimp.
- Do you have a menu?
- Yes, fish chicken and shrimp.

Detta är uppenbarligen menat som en underhållande anekdot, men det bidrar också till en känsla av att skribenten inte talar samma språk som personen och att de är väldigt olika varandra.

Mikroorienterad analys

Skribenten beskriver sitt möte med butiksinnehavaren Hilton så här ”Butiksinnehavaren Hilton försöker att deala till sig Rogers kamera. Han är helt oförstående inför det faktum att vi frivilligt cyklar när vi skulle kunna åka bil i den kuperade terrängen. Varför?”. Oförståelsen som skribenten refererar till, särskilt i kombination med ordet “Varför” i slutet av meningen,

raljerar lite och ger en känsla av att skribenten “står över” Hilton.

Det finns ett långt parti i texten där skribenten beskriver tobagiernas inställning till landets självständighet helt utefter hur de ser ut: ”Det finns en stolthet i människors uppförande, i deras hållning och i deras sätt att bemöta oss. Kanske beror det på att självständighet fortfarande är ett relativt nytt begrepp för tobagierna”. Invånarna får alltså inte utrymme uttrycka sina egna åsikter utan istället blir fritt tolkade av skribenten.

Tokyo Japan 01.2012

“Tokyos vassaste shopping”

Text: Linnea Jonjons, Foto: Gustav Gräll

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Reportagets rubrik är “Tokyos vassaste shopping”. Ingressen är ganska entydig, “RES guidar dig till den vassaste shoppingen” ramar in vad reportaget kommer att handla om. Orden “bakom det galna neongröna och gigantiska” målar upp en stereotyp bild av Tokyo och pekar samtidigt på att skribenten är skicklig nog för att kunna ta sig in bakom det yttersta lagret till “ett designmecka i världsklass”.

Det är intressant att nämna att reportaget innehåller 19 bilder, av dem föreställer 16 asiatiska män och kvinnor (förmodligen tokyobor) fotade i helkropp eller nästan helkropp. Fokus är på deras kläder. Resten av bilderna föreställer stadsmiljöer. Dessa människor är dock inte aktörer i ordets rätta bemärkelse, utan snarare en form av skyltdockor, eftersom de saknar röst i reportaget. Rösten har skribenten ensamrätt till, vilket förefaller ironiskt när reportagets “poäng” som vi fann i den tematiska strukturen, är att komma in bakom stereotypen av Tokyo. Att låta invånarna själva tala borde vara det bästa sättet att uppnå det målet.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Det allra första som läsaren exponeras för i ingressen är en stereotyp bild av Tokyo som “övermäktigt” och “blinkande neonskyltar”. Det är alltså utgångspunkten. Sedan ger skribenten en bild av att det finns ett annat djup bakom stereotypen.

Mikroorienterad analys

Nyckelordet i det här reportaget är “galen”. Redan i ingressen talar skribenten om något som finns “bakom det galna”, och samma eller liknande ord förekommer på fler ställen. “excentriska harajukukulturen” och “här är stämningen smått galen” skriver hon om en gata. Förutom “galen” så är de två största tendenserna i artikeln att jämföra med svenska företeelser, särskilt svenskt mode och design, samt att beskriva invånarna i Tokyo efter vad de har på sig (eller en blandning av båda tendenserna).

“[...]välklädda japanska designen, som på många sätt påminner om de rena och raka

skandinaviska linjerna.”, “Populära märken som närmast påminner om urban outfitters och Beyond Retro”, ”Tokyos Södermalm, som Shimokitazawa kallas av svenskarna i staden.”

“Takeshita-Doori är Tokyos svar på Drottninggatan i Stockholm, gånger 100, med flera. “På tunnelbanan möts man av japanska män i välstrukna kostymer med trendiga, noga genomtänkta detaljer. Nästan alla män har välsydda snygga skinnväskor, stilrena skinn skor.”

Förmodligen vill skribenten skapa ett igenkännande hos läsarna genom att vid återkommande tillfällen jämföra med Sverige och svenska företeelser. Samtidigt blir det förminskande att alltid hävda att kulturuttrycken i Tokyo har svenska motsvarigheter.

7 Resultat

7.1 Sammanfattning av artikelschemat

I denna del av reportaget redovisar vi en sammanfattning av artikelschemat. Det innebär att varje punkt i schemat ses över och sammanfattas för att få en överblick över varje enskild punkt. Denna del är den viktigaste delen av resultatet på grund av att det först här är möjligt att se vilka mönster som träder fram. Först efter att dessa sammanfattningar är gjorda går det att föra en slutdiskussion om uppsatsen frågeställningar.

7.1.1 Övergripande struktur - *Vad hamnar högst upp i den hierarkiska ordningen? Vad förmedlas i rubrik och ingress?*

En del av metoden diskursanalys är att se över helheten. Berglez beskriver det som: “Redogörelse för rapporteringens huvudsakliga innehåll[...]” (2000:208). Vad som är centralt i texten betyder ofta också att det tillskrivs ett stort värde. Berglez menar att en text kan studeras utifrån att se över “Nyhetstextens tematiska struktur (makro).” (Ibid.). Uppsatsen arbetar inte utifrån nyhetstexter utan resereportage och den tematiska strukturen måste därför anpassas efter sitt sammanhang. I en nyhetstext hamnar det som är mest intressant överst enligt journalistikens ideal, medan det i ett resereportage finns en helt annan struktur i berättandet. Det är alltså inte aktuellt att bedöma att det som har störst betydelse hamnar först i texten, men det är ändå av vikt att se över vad som är centralt i texten, vad som prioriteras och tar stor plats. Vi har valt att kalla det övergripande struktur. Även i resereportage säger både ingress och rubrik något om textens innehåll. Genom se över innehållet i ingress och rubrik är det också möjligt etablera vad som är centralt i texten.

Vid en sammanfattning av alla artiklars övergripande struktur finns det resultat att redovisa. Det mest tydliga som framträder är två olika saker. Först handlar det om skribentens egen roll. Jämför med mycket annan journalistik tar skribenten mycket plats. Det framgår vid en jämförelse mellan reportagen att det är väldigt vanligt med resereportage där det centrala är en skribent som på egen hand driver berättelsen framåt. Utifrån egna känslor och mödor tolkas omvärlden utifrån ett eurocentriskt perspektiv. Sedan framgår det också av sammanfattningen att det är väldigt vanligt att reportage fokuserar på att förmedla en plats som ett paradiset. Extremt sällan beskrivs en plats i negativa ordalag. Det handlar om en beskrivning av platser som orörda, fantastiska eller som en lustgård. Centralt i många reportage är just skapandet av ett paradiset, att måla upp en plats som utan brister. Exempel på rubriker är “Magiska Yunnan” (Lundgren, 2013), “Lekplats Aruba” (Fremling, 2013), “Två skäl att älska Panama” (Ulvsgärd, 2013) och “Det lockande paradiset” (Sistek, 2013).

Vidare så finns det ett flertal artiklar som inte följer det mönstret. Många reportage drivs inte framåt av skribentens egen upplevelse utan istället av personer som är boende på platsen och därför får utrymme att beskriva platsen, någon händelse eller ett fenomen. Detta märks tydligast hos reportage som har som helhet att förklara något mer än enbart paraplydrinkar

och de bästa sevärdheterna. Det kan handla om Ghettoturism i Sydafrika eller den ekonomiska boomen i Mongoliet. Det blir både rese- och samhällsreportage. Naturen får en stor plats i många av reportagen, men kan ha olika betydelse i olika reportage. Det handlar alltså inte alltid om att beskriva en plats som ett paradys. Naturen utgör ändå på något sett en kärna i majoriteten av reportagen. En plats beskrivs och definieras genom naturen.

7.1.2 Vem eller vad syns på bild, och hur?

Sammanställning av alla bilder i magasinet RES utifrån uppsatsen urval:

294 Bilder

-----

140 personbilder

73 naturbilder

68 byggnad- eller stadsbilder

13 detaljbilder

Bilder tillhör i vårt granskande av reportage den del som handlar om den övergripande strukturen. Det finns alltså ingen ren bildanalys i uppsatsen som analyserar vinklar, perspektiv och liknande på ett djupare plan. Bilderna ses här som en del av helheten och kommer därför att granskas för att se hur de bidrar till att forma reportaget. Anledningen är för att belysa genom bilder vad som är centralt i texten och vad som anses viktigt nog att förstärka med hjälp av bilder.

En sammanfattning av alla bilder ger ett blandat resultat. Sammanlagt finns det 294 bilder i reportagen, men två reportage har enbart illustrationer. I de allra flesta reportagen tar bilderna stor plats och bidrar därför mycket till helhetsintrycket. Det är därför av hög vikt att dessa inte glöms bort i granskandet av reportagens texter. Av alla bilder utgörs 140 av dessa av personbilder eller porträtt. Definitionen av personbilder är fotografierna domineras av en eller flera personer. Det är alltså den tydligaste trenden som går att få fram. Reportagen i magasinet RES fokuserar på att fånga personer i aktion eller ha rena porträttbilder. Många bilder föreställer lokalbor, men en stor del är också på turister. Jämförelsevis med en tanke på turister som minoritet utgör de en väldigt stor del av reportagen.

En jämförelse bör göras mellan natur- och stadsbilder för att avgöra vad som målas upp som centralt i ett reportage. I reportagen finns det 73 bilder som är rena naturbilder och 68 bilder som är stadsbilder eller bilder på byggnader. Det som definieras som naturbilder är helt enkelt fotografier där det centrala i bilden är att visa upp en plats utifrån naturliga motiv, så som stränder, djungel eller djur på savannen. Naturen tar väldigt stor plats i många reportage. Det framgår inte av denna statistik, men det döljs delvis av att reportage i stadsmiljöer aldrig har naturbilder, medan reportage i naturmiljöer ofta har bilder på till exempel hotell. Dessutom

hamnar bilder där personer dominerar under just personbilder, även om naturen är en viktig ingrediens i bilden.

Det är relativt få bilder som samlas under rubriken detaljbilder, 13 stycken. En detaljbild definieras som en närbild där fokus ligger på att framhäva en detalj, konkret eller abstrakt. Bilder där det centrala alltså inte är naturen, personer eller byggnader. Sammanfattningsvis bör det sägas att bilderna inte formar en entydig bild av vad som är det mest centrala. Många reportage har en blandning av bilder som visar upp en omväxlande bild av ett rese-mål. Väldigt vanligt är dock att turister, stränder och personbilder har en dominerande ställning.

7.1.3 Aktörer

Vem får tala? - Vilka är intervjupersonerna i artikeln, om det finns några?

Vad talar hen om? - Vilket huvudområde rör sig intervjun runt? Vems perspektiv kommer fram? Översätts intervjuvaren? På vilket sätt återges intervjuvaren?

Intervjuer och de personer som intervjuas är en stor del av merparten av journalistiska genrer. Enligt Berglez utgör de aktörer som förekommer i en text, och det de representerar, en del av en texts schematiska struktur. Det handlar alltså om att utröna vilka som pratar, vad de pratar om och varför de är med i texten. (Berglez, 2000, 208)

En övergripande tendens som finns i magasinet RES reportage är att göra karikatyrer av intervjupersoners svar - man får känslan av att skribenten vill skapa en karaktär som passar in i historien, kanske hellre än att skildra en intervjuperson på ett rättvist sätt.

Ibland finns det dessutom inga intervjupersoner med i texten överhuvudtaget - det bekräftar tesen att resejournalistik till stor del är en genre som både drivs och präglas av ett starkt fokus på reporterns egna upplevelser och ett ”reporter-jag” som alltid är närvarande, man skulle kunna kalla det en form av s.k. Gonzo-journalistik. (Gonzo-journalistik är en litterär genre som präglas av ett starkt personligt rapportering, termen myntades av Hunter S. Thompson (Encyclopedia Britannica))

Vi gör skillnad på lokala intervjupersoner och västerländska intervjupersoner i undersökningen. De lokala människor som intervjuas i de reportage vi undersökt är oftast yrkesverksamma, och ofta får de då frågor som direkt rör deras yrkesroll. Ibland intervjuas också andra turister, och då är det nästan alltid västerländska människor som intervjuas.

Förmodligen är detta ett försök från skribenten att skapa en miljö som läsarna av magasinet RES kan känna igen sig i. Eftersom den antagna majoriteten av läsarna är västerlänningar så förefaller det också naturligt att turisterna som förekommer i reportagen speglar läsarna. Skribenten målar då upp en scen som läsarna ska kunna känna igen sig i. Kanske har de själva upplevt en liknande situation när de varit ute och rest förut.

När det gäller de yrken som intervjupersonerna har så är det en övergripande majoritet av de icke-västerländska intervjupersonerna som arbetar inom eller runt turistnäringen.

Taxichaufförer och guider är vanligt förekommande intervjupersoner. Med kritiska ögon är

det lätt att anta att det beror på en form av lättja, men det skulle också kunna vara frågan om att skribenten återigen försöker måla upp ett scenario som läsarna kan känna igen sig i.

De ämnen som intervjupersonerna talar om är vitt skilda. Ofta upplevde vi att de lokala intervjupersonerna talade om turismnäringen och dylika ämnen som är mest intressanta för turister. Det finns dock även exempel på intervjuer som handlar om den politiska situationen i länderna och liknande. Det är dock vid få tillfällen som lokalbefolkningen ges möjlighet att ge sina perspektiv på verkligheten. Framför allt är detta upp till skribenten själv att göra. De västerländska intervjupersonerna uttalar sig oftast ur just den rollen, som turister. Vad är vackrast med resmålet, vad får man inte missa, etc. De västerländska intervjupersonerna ges en relativ stor möjlighet att måla upp en verklighet, hur platsen ser ut och är till sin karaktär.

Ett annat fenomen som vi undersökte är hur intervjuvärderna återges. I några fall tolkar skribenten intervjupersonen fritt och återger inga exakta pratminuter, vilket är ganska anmärkningsvärt i ett reportage. Detta rör dock främst de lokala intervjupersonerna. Det finns också i vissa fall en tendens till att, som vi nämnt tidigare använda språket för att framställa en karikatyr av de intervjuade. Exempelvis så finns det flera fall när skribenten återger bruten engelska och översatta pratminuter direkt i texten. De västerländska intervjupersonernas pratminuter är dock alltid översatta till svenska. Än en gång är förmodligen anledningen att man vill spegla upplevelsen av att inte riktigt förstå eller bli förstådd på semestern.

7.1.4 ”Den Andre” - Skapar skribenten en känsla av ”den andre” i reportaget? Hur?

Att forma ”den Andre” handlar enligt postkolonial teori om att Västvärlden medvetet och omedvetet har skapat sig en bild av vad Europa/Väst är genom att beskriva det som Europa/Väst inte är. En punkt i uppsatsen schema var att se över hur platser och människor beskrivs, porträtteras och tolkas. Vid en sammanfattning av denna punkt från alla reportagen kommer det fram många tydliga tendenser som bildar ett studerbart mönster.

Det finns ett flertal viktiga aspekter att ta upp. Först och främst beskriver skribenten gärna lokalinvånarna relativt utförligt. Det handlar dock inte enbart om det yttre, obetydliga saker, utan i flera reportage beskrivs hela deras karaktär, deras egenskaper, utifrån deras utseende. Ofta tar sig skribenten rätten att definiera hur lokalinvånarna är som människor. En sorts sammanfattning av essensen av lokalinvånarnas gemensamma själ. ”Själen, kulturen och stoltheten över det historiska arvet lyser upp varje gubbe som promenerar sakta med sin käpp längs med de historiska gatorna i lummiga Colonia del Sacramento.” (Jonjons 2013:40)

Vidare så finns det ett visst mönster över hur lokalinvånarnas egenskaper beskrivs. I flera av reportagen finns det referenser till människorna som till exempel sköna, vänliga, leende och gästvänliga. I flera reportage, speciellt från resmål som beskrivs som paradiset, målas det också upp en bild av avslappnade lokalinvånare. Människor som inte har en uppfattning av tiden och inte bryr sig om vilken dag i veckan det är. Människorna på Aruba beskrivs till exempel som ”sköna lokalinvånare” (Fremling 2013:34) och i Indonesiens beskrivs invånarna på

följande sätt: "Öborna visar upp en oöverträffad glädje mot besökare och välkomnar alla med ett "hello"." (Augustin 2013:61)

I slutändan handlar det om att skribenten väldigt ofta gör skillnad på lokalinvånare och västerlänningar, eller snarare sig själv. Det blir en viktig poäng att deklarerat för läsaren. Genom att beskriva det som är annorlunda hos dem skribenten möter, bygger hen också en bild av vad hen själv inte är. Skribenten reflekterar över vad som är udda och utgår alltid ifrån sig själv, oftast utan någon som helst reflektion över att det "udda" beteende som beskrivs kanske istället hör hemma hos skribenten själv. "När jag ser mig om för att möta någons blick och tillsammans skratta åt situationen - som förefaller mig absurd - inser jag att de andra besökarna är rörda. De ser menande på varandra och anmärker med låga röster: Que hermosa". Vad vackert." (Bülow 2013:25)

Platser beskrivs på ungefär samma sätt. Det kan tolkas som skapandet av "det Andra". Platser och natur får också spegla hur lokalinvånare är och tvärt om. Platsen är en del av beskrivningen av människan och människan är del av beskrivningen av platsen. Väldigt många reportage fokuserar på en beskrivning av en plats som ett paradiset. Naturen är ofta central och beskrivs som paradisisk. Är platsen inte ett paradiset målas platsen istället ofta upp som annorlunda och udda. Indien beskrivs på detta sätt: "Det är nog den här blandningen av äventyr och djungler, berg och vansinniga maharadjor, som ger mig en udda känsla av att ha klivit rakt in i min barndoms fantomenserier." (O'Yeah 2012:69). Platserna är ofta enkla till sin natur, trots det är de fantastiska (eller kanske just därför), och det finns alltid något där att hämta och förstå som västerlänning. Det kan handla om att finna sitt inre lugn, hitta inspiration eller bara att kunna hitta sig själv. I en majoritet av reportaget försöker skribenten hitta det "äkta" på en plats. Först handlar det om att komma undan från det konstlade och turistiska, men slutar ofta med att det som beskrivs som det äkta är det naturnära, det enkla och det outvecklade. En skribent hittar lyckan på oexploaterade öar i Panama där kapitalism och teknik har en svag ställning: "Nästa dag har jag fullt ut accepterat tystnaden och lugnet. En euforisk lyckokänsla sprider sig i min kropp. Jag börjar inse storheten i det jag får uppleva, upptäcka alla de små saker som sker omkring mig." (Ulvsgård 2013:45).

Många gånger anspelas det på kulturella stereotyper som läsaren förutsätts känna igen. Det är inte alltid stereotypen används för att beskriva platsen i sig, men som snarare får fungera som en sorts jämförelsepunkt med hur det ser ut just nu på den platsen som skribenten befinner sig på. Ett par skribenter refererar gärna till ett lands tidigare historia. Denna beskrivning blir på sett och vis också en beskrivning över hur landet eller platsen kan tolkas idag. Ofta handlar det dock inte om att sätta in resemålets nuvarande situation eller utseende i en historisk kontext, utan om att lyfta fram en bit av historien som är annorlunda och spännande. Framför allt sådant som kan upplevas vara väldigt olik hur Väst fungerar. "Afarfolket är kända för att vara ett våldsamt krigarfolk. De fruktades av europeiska upptäcktsresanden på 1800-talet. Enligt ryktena kastrerade de sina fiender." (Brusewitz 2013:55). En två hundra år gammal definition, snarare rykte, av ett folk blir alltså det som är verkligheten.

7.1.5 Andra turister - Hur beskrivs andra turister i texten?

Något som förvånade oss när vi började studera reportagen var till vilken utsträckning och på vilket sätt som skribenterna beskrev andra turister. Vi valde därför att ha med det som punkt i schemat för att kunna göra samma analys på det materialet som på det andra.

Turister förekommer i 20 av 25 reportage antingen som statister, intervjuobjekt eller som referenser för att förklara en plats. Det blir därför viktigt att beskriva vilken roll de har i reportagen. Vanligt förekommande är att beskriva en plats utifrån vilken typ av turist som lockas till resemålet. En destination speglas ofta i reportagen genom vilken typ av turister som befinner sig på där, eller vilka som inte gör det. Det kan till exempel handla om: "Idag är det naturfreaks och inbitna dykare som tar sig hit" (Augustin 2013:57), men också en jämförelse mellan två olika typer av turister som definierar platsen: avsaknaden av "foppatofflor, ölmagar och rödbrända brittiska barn", något negativt som kan ses som en föreställning om medel/arbetarklassymboler, till förmån för det som avgör platsen som cool: "[...] blir vi helt drabbade av hur eleganta alla andra gäster är: supervackra familjer med året runt-brännor om ser ut att bo i kaliforniska bikramyogastudios och leva på kokosvatten." (Hammarbäck 2013:54). Det är helt enkelt viktigt för skribenterna att bestämma vilken typ av turist som befinner sig på platsen för att beskriva vilken typ av plats skribenten befinner sig på.

En annan tydlig trend som dök upp var att skribenten ofta ville särskilja sig från vissa typer av turister. Vissa folkgrupper blev flera gånger "attackerade" för att visa på vilken typ av turister som var oönskade eller som på något vis inte var äkta turister. Ett av de allra tydligaste exemplen på detta var: "Inför mina svala, europeiska ögon påminner amerikanerna om fiskmåsar. De skrävar högt med okontrollerbara rörelser. Det är fascinerande." (Fremling 2013:37). Amerikanerna får i materialet utstå en del kritik, även om de vid vissa tillfällen är "de coola". Annars beskrevs framför allt kineser, ryssar och tyskar utan att egentligen ha något att göra med reportaget. Bland annat beskrivs situationen på Maldiverna på detta sätt: "Sedan finanskrisen slog till mot västvärlden har antalet europeiska besökare sjunkit. I stället invaderar asiater, särskilt ryssar och kineser, som minsann börjar bli längre och rundare än den gängse bilden. Högljudda är de också" (Sistek 2013:43). Citatet mynnade ut i ett citat av en kapten på plats: "[...] kulturskillnaderna har lett till att somliga resorter försöker hålla de mer sofistikerade och gamla kolonialmaktsnationaliteterna på ena halvan av ön och de framtida stjärnorna på andra sidan" (Ibid.). Kineserna framställdes vid något tillfälle som svärmande och lata och i reportaget från Tobago (Sergel 2012) beklagar sig skribenten vid fem olika tillfällen över "rökande tyskar i speedos". Ryssar och tyskar beskrivs till exempel på detta sätt: "Tjocka tyskar med röda ölmagar, ohysade ryska mafiosi..."

Visst finns de här, men värt att poängtera är att de flesta långtidsboende i Hua Hin är pensionärer med lång livserfarenhet och en vänlig attityd till invånarna i det land de har valt att bo i." (Aschan 2013:49).

Det mest framträdande resultatet lär ändå vara vilken betydelse turisterna har för reportagen. Generellt sätt har de en väldigt viktig plats i reportagen och har en roll att spela i

20 av 25 reportage. I flera reportage är det framför allt turister som får uttala sig om en plats och får därigenom makt att skapa en bild av verkligheten. Många av turisterna är från Väst och därför framträder en eurocentrisk världsbild.

7.1.6 Det ”egna” - Hur ofta förekommer referenser till möjligheten att hitta egna platser etc.?

Den av våra variabler som kanske har allra tydligast och mest uppenbara koppling till kolonialistiskt språkbruk är förmodligen ”det egna”. Med det egna syftar vi på språkbruk som pekar mot att platser, restauranger, upplevelser och dylikt på något vis ”tillhör” resenären. Ibland handlar det även om språkbruk som pekar på någon form av upptäckande eller liknande.

Vi har funnit exempel på dylik diskurs i 11 av de 26 reportagen. Det handlar i texterna ofta om att finna lugn eller att ”få en helt egen strandsnutt” (Jonjons, 2013). Ibland är det inte bara texten utan hela resmålet som präglas av det här temat.

Till exempel intervjuas flera västerlänningar i reportaget från Hua Hin i Thailand (Aschan 2013). Där framkommer det att flera av de intervjuade äger mark och bygger på platsen. Det tas för givet att Thailand på något sätt tillhör Väst. Det kan ses som en modern form av kolonialism, eftersom det aldrig diskuteras eller problematiseras. Läsaren kan förstå att det är fritt fram att ”ta över” Thailand. Vi har också undersökt reportaget ”The Big Five” där skribenten beskriver elefanter med meningen: ”trots att de efter ett par dagar i parken framstår som lika sällsynta som kajor kan jag inte få nog av dem” vilket tyder på ett visst ”anspråk” till djuret i fråga. ”Det känns underförstått att en noshörning är något han (guiden) inte kan gå i god för” antyder att upplevelsen är något av en handelsvara. Dessutom är själva uttrycket ”The Big Five” lånat från kolonialtiden då dessa fem djur ansågs vara de svåraste att jaga (Rydell, 2012, vår parentes).

Det förekommer även ord och diskurs som verkar föreslå att resmålen på något sätt är en produkt skapad för turisterna. Exempelvis kallas Aruba för ”lekplats Aruba” (Fremling, 2013), Brasilien som ”världens största och mest generösa sandlåda” (Karlsson, 2012), och Costa Rica är ”en enda stor djurpark” (Zetterberg, 2012). Samma ser vi i citatet från Indonesien: ”Dessa faktum har lämnat en relativt opåverkad Edens lustgård med några av världens bästa korallrev till den äventyrslyste.” (Augustin 2013:58). Där förutsätts det också att korallreven tillhör turisten och att de därför bör bevaras, inte för lokalbefolkningens egen skull.

7.1.7 Jämförelser - Vad jämför skribenten platser, upplevelser, människor etc. med?

Jämförelser kändes som en intressant punkt att undersöka eftersom vi tidigt sett tecken på att det fanns tendenser i vissa av reportagen till att ofta göra jämförelser från resmålen till svenska, europeiska eller västerländska platser, restauranger, maträtter, företeelser etc. Dessa jämförelser förstärker bilden av resmålen som ”det andra” och som något främmande, samtidigt som det skapar en föreställning om ett europeiskt original. Alltså att det man jämför med i Europa ”kom först”. I vissa fall, och särskilt när det gäller Sverige, lånar det till en lätt form av nationalistisk stolthet.

Det är inte alla reportage vi undersökt som innehåller jämförelser av det här slaget, 12 av de undersökta 26 innehåller västerländska jämförelser.

Vissa jämförelser rör sig främst om Sverige. Till exempel så skriver man att Brasilien har ”hela tiden med allemansrätt som i Sverige.” (Karlsson, 2012), och att “alla världens kändaste dj:er är på plats, som våra coola Swedish House Mafia” (ibid).

Det modedefokuserade Tokyoreportaget av Linnea Jonjons är pepprat med flera jämförelser till Sverige. ”Stockholm”, ”Södermalm”, ”Drottninggatan gånger 100”, ”rena skandinaviska linjer”, ”H&M” och ”Lisbeth Salander” finns alla med som jämförelser (Jonjons, 2012).

Just den här formen av jämförelser till populärkultur finns med på flera ställen. Det förekommer även många referenser till amerikanska resmål och till den gängse bilden eller förutfattade meningar som skribenten har om resmålet eller människor där. Det är dock inte tillräckligt för att ge en känsla av att det är en lika tydlig trend som jämförelserna med det svenska.

Ytterst kan det sägas handla om eurocentrism. Oavsett i vilken del av världen reportern har befunnit sig på så finns det i 12 av de 26 reportagen tydliga referenser som ordnar in andra delar av världen efter västerländska ramar. Till detta hör också referenser som inte har en konkret jämförelse med det Västerländska, men det går ändå att utläsa en implicit jämförelse när man talar om vad som är normalt och inte.

7.1.8 Beskrivande ord - Vilka adjektiv och ord används för att beskriva resmålet och invånarna och hur ofta används de?

Under rubriken “Beskrivande ord” har vi samlat alla ord som används för att beskriva platser, människor, och andra objekt i resereportagen. Anledningen till att vi ville undersöka dessa ord är att vi anser att beskrivande ord både visar rådande stereotypiska strukturer och kan påverka bildandet av nya hos läsaren, enligt diskursanalysens teorier. “Diskursanalyser utmärks, förutom intresset för maktförhållanden, av uppfattningen att språket är med och formar verkligheten. Texter och andra mänskliga uttryck tillskrivs avgörande betydelse för hur människor uppfattar världen.” (Esaiasson m.fl. 2012:212)

Positivitet

Det som är omedelbart tydligt av vår undersökning är att den absoluta majoriteten av alla beskrivande ord har positiv konnotation. Det finns ett fokus på att alla resmålen har något positivt att erbjuda. Det enda reportaget som har en någorlunda negativ vinkel är reportaget om Peking, som handlar om att en klassisk kinesisk byggnadsform, Hutonger, håller på att försvinna. Beskrivningar som “äldsta och skraltiga”, “En generation av kommunism och kapitalism har effektivt nästan förstört 800 år av arkitekturhistoria” tillhör dessa negativa beskrivningar. Det finns dock även positiva beskrivningar inbäddade i artikeln (Olsson, 2012).

Paradiset

Utöver det faktum att merparten av de beskrivande orden som vi har undersökt har positiva konnotationer så är andra typiska mönster vi observerat exempelvis att ordet “paradis” och referenser till ordet som exempelvis “edens lustgård” förekommer ofta. I reportaget “Brassarnas bästa beacher” förekommer ordet “Paradis” så många som fem gånger på första uppslaget (Karlsson, 2012).

Vi upplevde också att det var vanligt att beskriva resmålen med ord som “magisk”, “mytomspunna”, “mystisk”, “hemlig” och “drömsk”. Reportage från strandorter och dylika resmål kallas ofta “sexiga” och “heta”.

Andra mönster som vi observerat är att reportagen från Egypten och Oman beskrivs båda med referenser till guld och ädelstenar, samt att man i några av reportagen beskriver resmålet som “lekplats” och “sandlåda”. Om Costa Rica skriver skribenten Erik Zetterberg exempelvis “hela landet är som en enda stor djurpark” (Zetterberg, 2012). Det är också vanligt att beskriva resmålen som natursköna, orörda och exotiska.

Invånarna

Det finns vissa mönster i beskrivningen av invånarna, även om det varierar mellan reportagen. Det är vanligt att tillskriva lokalbefolkningen åsikter och attribut utan att egentligen intervjua dem själva. I reportaget om Tobago skriver Emil Sergel exempelvis att:

”Det finns en stolthet i människors uppförande, i deras hållning och i deras sätt att bemöta oss. Kanske beror det på att självständighet fortfarande är ett relativt nytt begrepp för tobagierna”, ”Många människor vi möter på Tobago är lite avvaktande, ibland direkt ointresserade av kontakt”, ”Förvänta dig inte en överdriven gästvänlighet, framförallt inte i de mindre byarna” (Sergel, 2012). I motsatsen till det föregående citatet så finns det i flera av reportagen referenser till människorna som till exempel sköna, vänliga, leende och gästvänliga. I flera reportage, speciellt från resmål som beskrivs som paradiset, målas det också upp en bild av avslappnade lokalinvånare.

Valet av ord visar också inställningen till lokalbefolkningen. En skribent skriver: “[...] vår guide Hugo, en man med ett ansikte lika fårat och hårt som en Mayapyramid [...]” (Hammarbäck 2013:56). Ordvalet visar på ett stereotyp beskrivning av lokalbefolkningen.. Det är överflödigt information som enbart finns med för att ge ett exotiskt inslag, en närvarande implikation. Vidare så skriver Linnea JonJons i reportaget om Samoa så här: ”Du möts av avslappnade leenden, hus utan väggar, dörrar och lås” (Jonjons, 2012). Liknande språkbruk förekommer i reportaget om Maldiverna. ”Människor är vänliga och avslappnade”, skriver Hanna Sistek (2013).

Att tolka människors åsikter utifrån deras utseenden, utan att intervjua dem eller ge dem en chans att själva definiera sina åsikter och vilka de är, verkar vara en trend inom resejournalistiken. Åtminstone i tidningen RES.

7.2 Summering och återkoppling

Sammanfattningen av resultatet från artikelschemat visar på olika mönster, vilka har diskuterats ovan. Nästa steg blir att sammanfoga dessa olika sammanfattningar till en för att kunna visa en tydligare helhet på vad det egentligen är som har kommit fram. Det som följer är en sammanfattning utifrån uppsatsens teoretiska ram. Denna utgår ifrån de fyra viktigaste trenderna som behöver diskuteras utifrån den tidigare forskning som har presenterats. Under rubrikerna *exotifiering*, *positivitet*, *eurocentrism* och *verklighetsperspektiv* kommer resultatet att sammanfattas och diskuteras utifrån den teoretiska ramen. Det är då möjligt att se vilka resultat som är förvånande, förväntade eller helt enkelt något nytt.

7.2.1 Exotifiering

För att förklara vad exotifiering är valde vi att definiera begreppet utifrån postkolonial teori och då framför allt genom verket *Orientalism* skrivet av Edward Said. Utifrån detta har en ideologikritik baserad på postkolonial teori förts för att analysera urvalet av reportage. Det som framgår är att det finns en tydlig trend som visar på ett stereotyp berättande av exotifierande karaktär. Trenden återfinns egentligen i alla reportage, men i lägre och högre skala och framträder på olika sätt. Vissa reportage visar upp en nästan helt avsaknad av en exotifierande diskurs, men utifrån det perspektiv som vår tolkning av postkolonial teori har gett oss finns det mönster att se generellt sett i alla reportagen.

Tidigare forskning som har presenterats har fått liknande resultat: "Resejournalistiken i Vagabond präglas av reporterjagets egna upplevelser och tolkningar av landet och människorna i linje med den koloniala diskursen." (Hulth 2006:1) och dessutom "Ofta sprider resereportagen ut stereotypa bilder rörande främmande kulturer som bygger på tidigare texter och publikens förväntningar." (Eriksson 2007, abstract). Som resultatdelen av "den Andre" har visat återfinns det flera typer av exotifieringar kring beskrivningar av människor och platser. "Orientalismen ligger aldrig långt borta från det som Denys Hay har kallat idén om Europa, ett kollektivt begrepp som identifierar "oss" som européer gentemot alla "dem" som inte är européer[...]" (Said 2008, 71). Ytterst handlar det om att skapa en bild av "det Andra" som lockar läsare. Det främmande måste exotifieras för att upprätthålla bilden av något annat än det läsaren är just själv som västerlänning. Då blir en definition av nutida lokalbefolkning utifrån en 200 år gammal referens om ett brutalt och krigiskt folk, sanning (Brusewitz 2013:55) och då räcker det med en blick på en äldre man för att kunna avgöra att "Själen, kulturen och stoltheten över det historiska arvet lyser upp varje gubbe" (Jonjons 2013:40). Samtidigt menar Fürsich och Kavoori en del av resejournalisternas uppdrag är att forma en berättelse om andra kulturer och fjärran länder, att "paketera kultur". (2001:163). Att koloniala diskurs i beskrivningar av människor och platser skulle existera i reportagen var alltså något som uppsatsen förväntade sig utifrån tidigare forskning. Frågan var snarare i vilken utsträckning detta skulle vara och om åtta år sedan den senaste studien skulle påvisa en avsevärd skillnad.

Även om stereotyperna är positiva så är det ändå stereotyper. Någon har tagit sig rätten att sammanfatta en annan grupp. Av detta avslöjas en given maktposition. "Orientalismen framställer dock inte enbart den Andra som underlägsen eller primitiv, utan den Andra kan också skildras i positiva ordalag, vilket inte desto mindre är problematiskt eftersom det fortfarande handlar om att beskriva den Andra enligt en stereotyp bild." (Carbin 2009, 393). Naturen är i många fall paradisiskt och lokalbefolkningen är härligt avslappnade. Att bygga en ensidig bild blir problematiskt eftersom det handlar om att producera och reproducera "den Andre".

Av resultatet går det att utläsa ett skapande av "den Andra" och "det Andra" tack vare en schematisering av reportagens diskurser. Om vi inte hade gjort en systematisk undersökning av material utifrån att behandla Orientalismen som en diskurs hade det inte gått att förstå strukturen som ligger till grund för det postkoloniala: "Jag vill påstå att om man inte undersöker orientalismen som en diskurs är det inte möjligt att förstå den enormt systematiska disciplin med vilken den europeiska kulturen lyckades styra - och till och med producera - Orienten politiskt, sociologiskt, militärt, ideologiskt, vetenskapligt och konstnärligt under perioden efter upplysningen." (Said 2008, 66).

Naturen har en stor plats i många av reportagen, framför allt när det handlar om att sälja in en plats som ett paradys. Något som kom som en förvåning var dock i vilken utsträckning detta stämde när det kom till bilderna, det var i klart mycket lägre utsträckning än vad som förväntades. I Hulth's studie (2006) är en av de tydligaste delarna av resultatet att naturen fullständigt dominerar bilderna i reportagen från Vagabond. Hennes studie visar att 7 av 129 bilder har naturen i fokus. I denna uppsats hade ungefär hälften av bilderna fokus på just naturen. Istället var det framför allt människor som tog plats. Det går rimligen att anta att det kan finnas en skillnad mellan magasinet RES och Vagabond, att RES vill fokusera mer på människor, men det är också möjligt att tolka det som att det har hänt något under de senaste åtta åren inom branschen. Hulth presenterar också i sitt resultat att enbart 4 av 17 reportage från länder utanför Väst handlar om storstäder i Vagabond nummer från 2005 (Hulth 2006). Framför allt placerar sig reportagen i naturen och annorlunda miljöer. I vårt fall handlar det om att 7 av 25 reportage är rena stadsreportage och att dessutom 3 stycken reportage delvis tar plats i en storstad. Naturen får alltså stor plats även i magasinet RES, men dominerar inte tematiskt på samma sätt, vilket var relativt förvånande.

7.2.2 Positivitet

En av de starkaste trenderna vi observerat i de reportage vi undersökt är ett fokus på att skildra platser och upplevelser på ett positivt sätt. Varken Anna Hulth's studie av Vagabond (2006) eller Sofia Erikssons studie av Packat och Klart (2007) nämnde ett så överväldigande fokus på positivitet, så den närmast totala avsaknaden av negativ rapportering var förvånande. Trenden syns främst i vår undersökning av de beskrivande ord som förekommer i reportagen, men också i den övergripande strukturen i reportagen, där rubrik och ingress ofta levererar ensidigt positiva bilder av resmålet i fråga.

Vi vill hävda att positivitet är ett uttryck för "det andra". Många som läser resetidningar gör det nog främst för tidningens underhållningsvärde, och när man som skribent då porträtterar

världen utanför västvärlden som stereotyp positiv och paradisk skapar man en attraktiv motpol till det vardagliga livet. Men man framställer samtidigt en stereotyp bild av resmålet, vilket i ett större perspektiv kan vara problematiskt. (Carbin 2009, 393).

Det är även relevant att lyfta frågan om huruvida den uppenbara avsaknaden av en kritisk blick strider mot det journalistiska ansvaret att leverera en sann och allsidig bild (SJF, hämtad 7/5-2015). Det är dock viktigt att ha i åtanke att den här formen av berättande inte kan avkrävas samma ansvar som exempelvis en nyhet i en dagstidning. Ett resereportage som bygger på skribentens upplevelser är ju av naturen subjektivt. Däremot så finns det punkter i reportagen där resereportaget möter det mer dokumentära berättandet. Främst när det gäller intervjuer, eftersom en annan människa än skribenten blir aktör, bör en högre nivå av ansvar kunna utkrävas. Fürsich och Kavoori hävdar exempelvis att resejournalistik befinner sig i ett nyckelområde för ideologisk formation, vilket borde innebära ett större ansvar för reseskribenten att återge en korrekt bild. (2001)

Vidare så är det troligt att positiviteten är ett uttryck för framing, det vill säga att “man väljer ut vissa aspekter av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i en kommunicerad text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet” (Shehata, 327-328). Detta, kombinerat med det faktum att resejournalistik är nära besläktat med den globala turistindustrin (Fürsich, Kavoori, 2001), gör att man kan ifrågasätta om skribenternas positivitet inte bara motiveras av att underhålla läsaren, utan även för att sälja en ensidig paradisk bild av ett resmål. I en av tidningarna vi undersökt sitter det exempelvis en annons från Omans turistbyrå i samma nummer som resereportaget från Oman (RES, 2012).

7.2.3 Eurocentrism

Både studien av Vagabond (Hulth, 2006) och studien av Packat och Klart (Eriksson, 2007) tar upp uttrycket eurocentrism, och den senare skriver att hon hittat spår av postkolonial diskurs som “främst representeras av eurocentrism”. Därför var det inte överraskande att även vår undersökning fann många exempel på diskurs där objekt, platser och företeelser jämförs med Europa, och kanske främst Sverige. Det här är ett exempel på fenomenet framing, som i just det här fallet innebär att skribenten ofta väljer att jämföra platser, objekt och annat med europeiska eller västerländska motsvarigheter (Shehata, 2012).

Det är dock något oväntat, och viktigt att nämna att dessa jämförelser inte alltid innebär att skribenten värderar de europeiska motsvarigheterna högre än de som hen finner i resmålet. Maktförhållandet syns inte så tydligt. Istället kan vi se maktutövandet på en språklig nivå, där skribentens jämförelser för fram en implicit bild av ett “europeiskt original”, att vi “var först”. Det är också viktigt att än en gång påpeka att stereotyper inte nödvändigtvis behöver vara negativa för att vara problematiska, enligt Carbin (2009, 393).

Det finns en tendens till att beskriva resmål utifrån vilka, oftast västerländska turister som söker sig dit. Detta är ännu ett exempel på framing, och förmodligen också ett sätt att skapa identifikation mellan skribent och läsare.

Vi hade inte väntat oss den grad av motsättningar som i många fall fanns mellan skribenten och övriga turister. Det finns exempel på nära nog en fientlig stämning mellan skribenten och andra turister. Vi är inte helt övertygade om att vi kan definiera någon anledning till varför man väljer det sättet att skriva, men det skulle kunna spegla en mer avancerad form av eurocentrism, där skribenten använder sig själv som representant för svenska turister, och därmed utökar konceptet om "det andra" så att det inte bara gäller resmållets invånare, utan även andra turister.

7.2.4 Verklighetsperspektiv

Centralt för uppsatsen har varit att utreda ur vilket perspektiv verkligheten skapas. I en diskursanalys blir det centralt att studera vilka aktörer som tar plats och vad de pratar om. Den förmodligen tydligaste trenden vi har upptäckt i resultatet är skribentens centrala roll.

I majoriteten av alla reportage är det centrala att det är en skribent som på egen hand driver berättelsen framåt. Utifrån egna känslor och mödor tolkas omvärlden utifrån ett eurocentriskt perspektiv. Detta är något vi förväntade oss grundat i tidigare forskning, även om det var förvånande att journalistens centrala roll dominerade i den omfattningen: "Resejournalistiken i Vagabond präglas således av reporterjagets egna upplevelser och tolkningar av landet och människorna i linje med den koloniala diskursen." (Hulth 2006, 58). Förutom eurocentrismen går detta också att koppla till exotifiering som vi diskuterar i ett tidigare stycke.

Jämfört med mycket annan journalistik tar skribenten stor plats i reportagen. Grundläggande för journalistiken är, som tidigare nämnts, enligt Svenska journalistförbundet att ge en korrekt och allsidig nyhetsförmedling (SJF 2015). Även om berättande resejournalistik inte följer exakt samma regler som nyhetsjournalistik bör det ändå lyftas till diskussion om det vilar ett ansvar hos resejournalister att reflektera över vilken bild hen producerar och reproducerar av ett område. Som tidigare nämnts menar Fürsich och Kavoori att resejournalistik befinner sig i ett "nyckelområde för ideologisk formation" (2001, 163). Det finns en makt hos resejournalister att skapa en verklighet som blir sanning för väldigt många människor. Holland och Huggan menar, som tidigare nämnts, att det vore lika dumdrigt att se all resejournalistik som unisont imperialistiska som det vore att försvara resejournalister som harmlösa underhållare (Ibid.9).

Problematiskt med att journalisten får en allt för stor roll i reportagen är att få andra ges möjlighet att bidra med sitt perspektiv på verkligheten. Det blir en ensidig förmedling av händelser, platser och människor. Det går att koppla till Shehata's tankar om framing: "[...]man väljer ut vissa aspekter av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i en kommunicerad text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet." (2012, 327-328). Andra viktiga aktörer i reportagen är turister. Platser får i flera fall i reportagen definieras utifrån vilken typ av turister som söker sig till platsen, eller inte gör det. De västerländska intervjupersonerna uttalar sig ofta om sin roll som just turister. Vad är vackrast med resmålet, vad får man inte missa, etc, men det handlar i grund och botten om att de västerländska intervjupersonerna ges en relativt stor möjlighet att måla upp en verklighet, hur platsen ser ut och är till sin karaktär. Något som var förvånande var hur skribenterna uttalade

sig om andra turister. De framhävde sig själv genom att se ner på andra. Skribentens position lyfts upp genom citat som: "Inför mina svala, europeiska ögon påminner amerikanerna om fiskmåsar. De skrävar högt med okontrollerbara rörelser. Det är fascinerande." (Fremling 2013:37). En förklaring till detta fanns i den tidigare forskning vi har använt. Resejournalister framhäver gärna sin individualitet och är enligt Holland och Patrick väldigt medvetna om att särskilja sig från andra turister, "den vulgära flocken" (Holland and Huggan 2003:8(fri översättning)).

Det finns också andra aktörer i form av lokalbefolkning. De ämnen som intervjupersonerna talar om är vitt skilda. Ofta upplevde vi att de lokala intervjupersonerna talade om turistnäringen och dylika ämnen som är mest intressanta för turister. När det gäller de yrken som lokalbefolkningen har så är det en övergripande majoritet av de icke-västerländska intervjupersonerna som arbetar inom eller runt turistnäringen. Taxichaufförer och guider är vanligt förekommande intervjupersoner. Det finns dock även exempel på intervjuer som handlar om den politiska situationen i länderna och liknande. Det är dock vid få tillfällen som lokalbefolkningen ges möjlighet att ge sina perspektiv på verkligheten. Ungefär samma sak kom uppsatsen om Vagabond fram till "Och de ger också väldigt lite, ibland inget utrymme alls för invånarna att själva berätta och kommentera sitt land och kultur." (Hulth 2006:58).

Att styra över vilket perspektiv på verkligheten som styr handlar i slutändan om makt, att definiera, att kontrollera. Detta maktförhållande bör kopplas till byggandet av "den Andre" och "det Andra". "Orientalismen ligger aldrig långt borta från det som Denys Hay har kallat idén om Europa, ett kollektivt begrepp som identifierar "oss" som européer gentemot alla "dem" som inte är européer, och det kan faktiskt hävdas att den viktigaste komponenten i den europeiska kulturen är just det som gjort denna kultur hegemonistisk både inom och utanför Europa, nämligen idén om en europeisk identitet som är överlägsen i förhållande till alla icke-europeiska folk och kulturer." (Said 2008, 71).

8 Slutdiskussion

Slutdiskussionen kommer att utgå från de fyra frågor som presenterades i syftet i uppsatsens början. Det är här vi kommer att diskutera om vi har kunnat svara på det som vi har ämnat göra. Allt i slutdiskussionen baserar sig på vår uppfattning och tolkning av resultatet. Till detta kommer slutligen en diskussion kring uppsatsens validitet. Vi vill diskutera uppsatsens trovärdighet och resultatets tillförlitlighet genom detta.

8.1 Uppsatsens frågeställningar

8.1.1 Vilken bild ger magasinet RES av platser och människor utanför Väst? Går det att uttyda någon form av exotifiering av dessa platser och människor?

De två första frågorna har sammanfogats på grund av att de passar bäst att besvara tillsammans i detta fall.

Det som kan sägas om bilden av platser och människor utanför Väst är att den varierar mellan reportagen. För att vara tydlig så varierar framställningen när det gäller *vad* som presenteras. Det är en blandning mellan platser, händelser, länder, kulturer och människor. Däremot är det i framställningen av *hur* dessa saker framställs som det finns stora likheter och mönster att se. Här är positiviteten, som vi tidigare har diskuterat, dominerande. Det är troligt att platser framställs som paradiset delvis för att magasinet är ute efter att sälja en bild av en plats och konsumenten är mer benägen att "köpa" en positiv framställning. Platser utanför Väst beskrivs som väldigt positiva, som paradiset, annorlunda, främmande och något annat än det som finns där hemma. Skribenten jämför och gör stora skillnader med Europa eller Väst och den andra världen som beskrivs. Att framställa resmålet som "det Andra" kan också relateras till behovet av att sälja en viss bild, då läsarna av ett resemagasin förmodligen förväntar sig en bild av resmålet som något annorlunda, något som bryter av mot vardagen.

Lokalbefolkningen definieras också enligt tydliga mönster. En del av det är den positiva bilden som talar om människorna som avslappnade, glada och gästvänliga. En annan är den del är den bild som utifrån skribentens egna ögon visar upp lokalbefolkningen som annorlunda och främmande. Gemensamt för dessa båda är att det är någon som kommer och definierar hur människor ser ut, vilka egenskaper som innehas och hur människorna är i jämförelse med en själv. Enskilda exempel som målar upp en spännande och annorlunda bild blir en sammanfattning över hur ett helt folk är. Genom skribentens beskrivningar byggs det upp en verklighet som vittnar om ett maktförhållande, med en dominerande och en undergiven part.

Mot denna bakgrund anser vi att det finns tydliga spår av exotifiering som syns i de reportage vi undersökt. Det går dock att lyfta fram att resemagasinet inte förväntas vara lika nyanserade eller ens korrekta på samivå som exempelvis nyhetsmedier, men denna förväntan som det går att

tala om är också en bidragande orsak till problemet. Oavsett vilken genrer det nu handlar om, så visar vårt resultat att det går att uttyda någon form av exotifiering av platser och människor och att den verklighet som träder fram visar på en Västcentrerad, eller eurocentrisk, världsbild.

8.1.2 Kan postkolonial teori bidra till att förklara varför texterna ser ut som de gör?

Ideologikritiken har varit grundläggande för att tolka resultatet och förstå den verklighet som byggs upp i reportagen. Postkolonial teori har bidragit stort till att förklara varför texterna ser ut som de gör. Teorin har gett ett perspektiv på gömda strukturer, vad vi ska leta efter och hur saker kan och bör tolkas. Postkolonial teori har öppnat upp för att studera olika perspektiv och har varit för att förklara exotifiering genom "den Andre" och "det Andra". Den har gett själva definitionen för exotifiering i arbetet.

Postkolonial teori har hjälpt oss att förstå hur maktstrukturer och maktförhållande kvarvarande från den koloniala tiden lever kvar i det som människor producerar. Genom att visa på maktperspektivet som vilar i texterna kan postkolonial teori bidra till att förklara att texterna ser ut som de gör. Först genom en analys utifrån ett postkolonialt perspektiv har vi kunnat undersöka vem som tar sig rätten att skapa en verklighet av andra.

Vi har på flera ställen i resultatet visat att postkolonial teori, och ideologikritik utifrån det, går och bör appliceras på resejournalistik. Postkolonial teori har hjälpt oss att se ett mönster av kolonial diskurs i materialet och hjälpt oss att visa på exotifierande stereotyper och en Västcentrerad världsbild.

8.1.3 Hur förhåller sig materialet till journalistikens ideal och ansvar?

På ytan så förhåller sig resereportagen vi undersökt på sätt och vis dåligt till journalistikens ideal och ansvar. Det är svårt att avgöra vad i reportagen som är sanningsenlig och allsidig redovisning och vad som är skribentens egna kommentarer. Skribenten tolkar ofta intervjusvar utan att återge vad det är intervjupersonen egentligen sagt och beskriver religionstillhörighet och utseende hos individer trots att det kan vara svårt att se någon riktig anledning till det.

Samtidigt måste vi ta hänsyn till att nyhetsjournalistik, som idealen främst refererar till, och resejournalistik är två extremt olika genrer. Nyhetsrapportering är (eller bör vara) objektiv till naturen, medan resereportage är subjektiva till naturen. Samtidigt så vill vi hävda att det finns främst två anledningar till att resereportagen ändå har ett ansvar. Dels för att skribenterna, delvis genom framing, har en unik makt att forma en bild av länder som gemene man i Sverige kanske inte kommer i kontakt med i andra medier och dels för att resereportaget ofta möter det mer dokumentära berättandet och andra typer av journalistik. Det är kanske allra tydligast när det kommer till intervjuer. I de här korspunkterna mellan traditionell journalistik och reseskildring har skribenten inte bara ett ansvar mot läsaren att leverera en sanningsenlig och allsidig bild, utan även mot den intervjuade.

Vår slutsats är därför att det finns tydliga brister i resereportagens förhållningssätt till journalistikens ideal och ansvar, särskilt när det gäller att ge läsaren möjlighet att skilja mellan en sanningsenlig bild och en bild som är framkallad för att sälja en plats.

8.2 Validitet

Vi har valt att diskutera validiteten utifrån Metodpraktikan (Esaïasson m.fl. 2012) för att diskutera uppsatsens grad av trovärdighet och tillförlitlighet. En diskussion kring detta är av högsta vikt eftersom validiteten är det mest centrala problemet för den empiriska samhällsforskningen på grund av att den arbetar med ett teoretiskt och operationellt språk (Ibid.57).

8.2.1 Begreppsvaliditet

Alla operationaliseringar som undersöker maktförhållanden och diskurs på den här nivån är, på grund av teoriernas höga abstraktionsnivå, problematiska. Det finns en inbyggd subjektivitet som härstammar i att våra tolkningar blir som ett filter som materialet passerar igenom.

Vi anser emellertid att överensstämmelsen mellan den teoretiska definitionen och vår operationalisering förstärks genom att den senare har en tydlig rot i materialet vi undersökt och samtidigt använder oss av begrepp hämtade från en teoretisk ram uppbyggd på källor som kan sägas vara några av de mest kända inom vårt forskningsområde. Vi anser att avståndet mellan vår teoretiska ram och vår operationalisering därför kan sägas vara relativt litet.

De systematiska felen i vår uppsats bedömer vi som få, eftersom vår modell bygger på en beprövad metod som utgår från Berglez, som i sin tur utgår från Vad Dijk. Vi tror också att vi undvikit systematiska fel genom att inte försöka passa in allt material i en redan skapad modell, utan snarare skapat en egen, anpassad efter vårt material. Vi anser därför att vår begreppsvaliditet är relativt hög.

8.2.2 Resultatsvaliditet

Vår undersökning präglas av ett stort urval där vi tror att vi lyckats utesluta de flesta slumpmässiga fel. Insamlandet av material har skett efter samma modell, på samma plats av två personer som granskat varandras arbete. Vi har fört en nära kommunikation för att undvika misstag och hålla oss neutrala inför arbetet. Subjektiviteten som finns inbyggd i en sådan här studie är visserligen potentiellt problematisk, men vi har i största möjliga mån undvikit den genom vår operationalisering. Vi anser därför att vi uppnått en god resultatvaliditet i vår studie. Vår slutsats är att vi mäter det som vi har sagt att vi ska mäta.

8.2.3 Intern validitet

Vår uppfattning är att den interna validiteten är väldigt hög. Vi har ett stort urval som har genomgått en lång process av analys och granskats kritiskt. Två utgivningsår valdes ut, åren

2012 och 2013, av magasinet RES. Elva av tolv nummer fick utgöra urval och i dessa analyserades 25 olika reportage. Dessa år kan vi med stor övertygelse kunna uttala oss om. Vidare tror vi att vi också kan uttala oss generellt om resejournalistiken i magasinet, av reportage som handlar om länder utanför Väst. Vi har inte sett över alla typer av artiklar, inte sett över övergripande layout och upplägg i magasinet, men det vi har sagt att vi ska undersöka kan vi uttala oss om.

Vi kan göra detta på grund av en noggrann analys av ett stort urval av magasinet RES. Analysen utgår från etablerad forskning och bör därför ses som tillförlitlig. Dessutom har vi kunnat påvisa att flera mönster uppenbarar sig i andra liknande uppsatser och forskning på området. Vidare har det material som studerats haft väldigt många olika typer av skribenter och fotografer. Journalister som arbetat med olika saker på olika håll. När vi kan se samma trender i olika journalisters arbeten hävdar vi att det ger ökad tillförlitlighet till vårt resultat och vår möjlighet att uttala oss om den interna validiteten.

8.2.4 Extern validitet

Hur hög den externa validiteten är kan vara svårare att bestämma. Vi kan givetvis inte säga att vi i detalj kan uttala oss om hur det fungerar i andra resemagasin, men det går att föra en diskussion kring vad som här påvisar en viss extern validitet. Det vi kan göra är att poängtera att vårt resultat inte är unikt. En jämförelse lik kolonial diskurs som vi har sett i vårt resultat har också varit en del av resultatet för de tidigare uppsatser som presenterats i uppsatsens teoretiska ram. Annan forskning på området talar också om strukturer i resejournalistiken som vi har sett i vårt material. Vi har alltså sett mönster som beskrivs från olika håll och som inte bara är vår uppfattning. Det går alltså att tala om en viss generaliserbarhet inom den svenska resejournalistiken. För stora växlar bör undvikas eftersom det inte har gjorts en ren jämförelse med tidigare material och att det inte är exakt samma metoder som har använts.

Återigen kan vi hävda att antalet olika skribenter och fotografer ger en ökad tillförlitlighet för validiteten, även för extern. Det är främst frilansare som från olika bakgrunder och förmodligen utan kontakt med varandra har ett liknande berättande. Flera mönster och trender sträcker sig över reportagen oavsett upphovsman. Dessutom är vår uppfattning att magasinet RES var ett så kallat "least likely case". Utifrån det vi kunde se innan vi började var RES det resemagasin, av de stora i Sverige, som hade störst variation och medvetenhet i valet av reportaget. Till exempel finns det i urvalet reportage som diskuterar ghettoturism, klimathot och politik. Magasinets layout och innehåll ger en känsla av kvalité och ett försök att vara något mer än bara tips inför solsemestern. Vi funderade tidigt på om vi skulle studera kvällstidningen Expressens resemagasin Allt om resor, men valde bort det på grund av uppenbara brister i kvalitén. Innehållet och layouten i det magasinet vittnade snarare om hetsig "klickjournalistik" än om kvalité. Vår uppfattning är alltså att vi i magasinet RES skulle ha svårare att hitta det vi letade efter än i konkurrenter som Vagabond och Allt om resor. Eftersom vi nu har kunnat visa på en diskurs som bygger till viss del på en exotifiering i magasinet RES menar vi att det finns en högre extern validitet än om vi hade hittat samma resultat i exempelvis Allt om resor.

Referenser

Beckman, Ludvig, Carbin, Maria, Erman, Eva, Andreas, Gottardis, Mörkenstam, Ulf, Näsström, Sofia, Reinikainen, Wendt, Maria (2009) *Texter i samtida politisk teori*, Liber: Egypten

Berglez, Peter (2000) *Kritisk diskursanalys*, Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (Red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap*,(s.194-216) Lund: Studentlitteratur.

Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (2007) *Diskursanalys i praktiken*. Författarn & Liber: Ljubljana.

Carbin, Maria (2009) *Texter i samtida politisk teori*, Liber: Egypten.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wägnerud, Lena (2012) *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik.

Encyclopedia Britannica, *Gonzo Journalism*, hämtad 8/5 – 2015 från:
<http://global.britannica.com/EBchecked/topic/1069436/gonzo-journalism>

Fürsich, Elfriede & Kavoori, Anandam. P (2001), *Mapping a critical framework for the study of travel journalism*, International journal of cultural studies, London

Nationalencyklopedin, *Massmedier*, hämtad 7/5 – 2015 från:
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/massmedier>

Said, Edward W. Svensk översättning. (2008 [1978]) *Orientalism*, Danmark: Norhaven A/S.

Shehata, Adam, (2014), *Medierna och makten över publiken*, Nord, Lars & Strömbäck, Jesper, (Red.) *Medierna och demokratin*, Studentlitteratur, Lund

Svenska Journalistförbundet (SJF), *Publicitetsregler*, hämtad 7/5 – 2015 från:
<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-for-radio-och-tv/publicitetsregler>

Van Dijk, Teun A. (1985) *Handbook of discourse Analysis, Volume 4 Discourse analysis in society*. London: Academic Press.

Žižek, Slavoj (1999): *Mapping Ideology*. London & New York: Verso.

Žižek, Slavoj (1996): *Njutandets förvandlingar*. Stockholm: Natur och Kultur.

Bilagor

“Bangkoks Blodomlopp”

Bangkok Thailand 02.2012

Text: Dag Hermelin Foto: Bruno Ehrs

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken “Bangkoks Blodomlopp” (s. 42) refererar till floden som utgör spåret som artikeln färdas på. Texten börjar mycket riktigt med en båtfärd längs floden. Ingressen pekar mot att fokus kommer att vara på mat, men också att skribenten kommer att ta hänsyn i texten till att staden drabbats av en katastrof nyligen. Textens tematiska struktur följer ingressen väl, skribenten åker från restaurang till restaurang med små poänger om översvämningen här och där. Bilderna som hör till reportaget är i flera fall porträtt, men människorna som är fotade är aldrig med som aktörer i texten. De blir därför mindre människor än statister mot en kuliss.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Schematiskt så är det tydligt att maten är i största fokus, delvis på grund av att matupplevelserna kommer i första hand rent turordningsmässigt, men också på grund av att den enda intervjupersonen som kommer till tals är en kock. Han diskuterar sitt yrke och pratar om “äkta thailändsk matlagning” (s.47).

Mikroorienterad analys

På en mikronivå finns det ett fåtal spår av diskurs som skulle kunna kallas för exotifierande, knappast tillräckligt för att säga att dessa utgör en trend. På det stora hela håller sig skribenten med ett respektfullt språkbruk och låter beskrivningarna av maten och miljöerna i Bangkok stå för sig själva utan att referera till eller jämföra med svenska eller europeiska diton.

“RES FÖR GUDS SKULL”

Buenos Aires Argentina 06.2013

Text: Rebecka Bülow

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Reportaget fokuserar på religiöst resande och en religiös attraktionspark i Buenos Aires utgör kuliss. Rubriken anspelar på detta genom en ordvits: “Res för guds skull”. Av ingressen framgår det att reportaget lyfter fram en specifik plats för att kunna diskutera religiös turism, som är grunden i det hela. Dessutom är skribentens egen upplevelse och uppfattning är centralt för reportaget.

Bilderna i reportaget ingår i ett kollage på första sidan och bygger en stämning runt reportaget. Det är bilder av olika religiösa byggnader och ritualer och skapar en bild av religion som något spännande. Det finns en typ av exotifiering av religiösa ritualer i bildmaterialet, att lyfta bort ritualerna från en vardaglig praxis till något speciellt.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrik och ingress förmedlar en bild av religiös turism och pilgrimsresor som någon som alltid är aktuellt. Med ett argentinskt exempel förmedlar ingressen också det som reportaget gör, att pilgrimsresorna i grunden är något annorlunda och udda.

Den ledande aktören i texten är skribenten själv. Händelserna utgår ifrån hennes uppfattning av vad det är som händer. Därför målas andra aktörer i texten som underliga: “När jag ser mig om för att möta någons blick och tillsammans skratta åt situationen - som förefaller mig absurd - så inser jag att de andra besökarna är rörda. De ser menande på varandra och anmärker med låga röster: “Que hermosa”. Vad vackert.” (s.25). Det är alltså skribenten själv som har möjlighet att forma verkligheten. Det finns en viktig aktör till och det är en svensk religionsvetare. Han får möjlighet att skapa en bild av pilgrimsresor egentligen innebär. Det finns alltså ingen aktör som själv deltar i någon form av religiöst turism får chansen att konstruera sin bild av verkligheten.

Mikroorienterad analys

Ordvalen, den lexikala stilen, hos skribenten visar upp hennes inställning för hela tillställningen. Hon väljer att använda sig av ord som absurd och spektakel för att förklara upplevelsen. Den religiösa tillställningen är något “av de absolut konstigaste”(s.26) ögonblicken hon upplevt och sammanfattar platsen med att den är “definitionen av kitsch”(s.26). Genom att måla upp hela tillställningen som konstig och människorna som är där som naiva distanserar hon sig från de och skapar en bild av det hon inte är, “det Andra” och “den Andre”.

Det vilar en sekulariserad världsbild till inställning av platsen i reportaget. Det kan kopplas till begreppet lokal koherens. Att som läsare bör du förstå och kunna läsa mellan raderna hur märkligt det kan upplevas att omgärdas av väldigt religiösa människor.

“Medan historien skrivs”

Egypten 02.2012

Text och foto: Zac O’yeah

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Ingressen och rubriken pekar båda mot att reportaget kommer att ha ett historiskt perspektiv på Egypten. Skribenten besöker olika historiska platser i Egypten och beskriver dem utifrån vilka han träffar och de upplevelser han har. Det finns även insprängda delar om den arabiska våren och Egyptens revolution. Reportaget innehåller åtta bilder. Alla föreställer olika former av natur eller stadslandskap. Det finns inga människor med på bild.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

I det här reportaget får flera aktörer ta plats förutom skribenten. Taxichauffören Hany

“tanten” på hotellet sheik Aly’s house, samt turistguiden Abdul finns med. De är något karikatyrmissigt framställda, vilket förmodligen är ett sätt att göra reportaget mer skönlitterärt och spännande.

Hany vill ta med skribenten till ett hotell som betalar kommission till honom, då finns det inga pratminus. Senare pratar Hany i taxibilen på väg till Röda Havet, och då finns det pratminus översatta till svenska. ”tanten” säger på telefon att hon glömt boka taxi och pratar om termiter i hotellet. Hon har pratminus översatta till svenska. Abdul har ett pratminus översatt till svenska där han frågar skribenten om han är nöjd med att ha fått se pyramiderna.

Mikroorienterad analys

Det finns, som tidigare nämnts, en viss tendens i reportaget att framställa människor och platser på ett filmiskt sätt. Förutom det så finns det även på flera ställen referenser till mutor som ett slags allmängiltigt sätt att ta sig fram i det egyptiska samhället, utan att direkt problematisera detta eller förklara det.

Skribenten beskriver bland annat luften som “säregen”, skriver att pyramiderna ser ut som “gigantiska guldackor” (s . 87), och skriver även “tanten är en guldgruva av lokal information” s. 88. ”De välpådunkade spårvagnarna hör till Afrikas äldsta, hästdroskor är fortfarande ett normalt inslag i gatubilden, art deco är senaste modet, folk röker som borstbindare och på den koloniala järnvägsstationen har alla klockor stannat vid olika klockslag som för att markera att här tog tiden slut” (s. 86). Dessa beskrivningar kan vara ett sätt att exotifiera bilden av Egypten som resmål, genom att måla upp en bild som har klara skönlitterära drag utan att direkt problematisera och göra karaktärer av intervjupersonerna.

“Magiska Yunnan”

Kina 06.2013

Text och foto: H el ene Lundgren

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Reportaget fokuserar på Tibets natur och hotade kultur. Rubriken och ingressen centrerar det och lyfter fram det unika med platsen. Viktigt i reportage  r just att måla upp detta, det annorlunda.

Bilderna ger en förstärkning av det som rubrik och ingress vill visa. Storslagen natur, annorlunda kultur och människorna som bor där.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

“Magiska Yunnan”  r namnet på rubriken. Det fångar upp skribentens syn på området. Ingressen fortsätter i en hyllningsk r till hur fantastiskt det  r. De båda förmedlar en bild av att det  r en unik plats som beskrivs i detta korta reportage.

Den ledande aktören  r skribenten själv, men det finns några få andra aktörer också. Det  r skribentens eget verklighetsperspektiv som träder fram när det kommer till beskrivning av människor och natur. Naturen beskrivs enbart utifrån sin skönhet och lokalbefolkningen  r statister till detta. Däremot grundar sig verklighetsbeskrivningen av den hotade kulturen på en lokalinvånare. Det finns alltså ingen entydig bild att visa upp även om naturen har ett väldigt kraftigt romantiskt skimmer över sig.

Mikroorienterad analys

Platsen beskrivs som spännande, vackert och magiskt. Det  r svårt att bortse från det romantiska skimret. Ingenting problematiseras med platsen. Skribenten tycker att en scen  r “det vackraste jag någonsin sett” (s.30). Yunnan målas upp som en magisk värld. Skribenten g r också en poäng av att visa att människorna har traditionella tibetanska kläder och de tibetanska sångerna beskrivs som skr l nde. Det finns svaga tendenser till att fokusera på det annorlunda och definiera det främmande.

Tibetanerna beskrivs inte tydligt, men däremot träder det fram en bild av andra turister: “Den gamla delen av Lijiang  r populär bland kinesiska turister så det gäller att vara förberedd.” (s.29-30). Kinesiska turisterna  r alltså jobbiga att behöva m ta och dessutom målas de upp som bekväma: “Ett nygift, kinesiskt par rider upp på mul snor den tuffaste biten.” (s.29). Information som är helt överflödigt, närvarande implikationer.

“När oljan tar slut”

Oman 06.2012

Text: Anders Rydell, Foto: Johan Lindskog

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Det här reportaget är drivet av ett starkt reporterjag. Ingressens rad “det har sultan Qaboos bestämt” antyder att Sultanen som styr landet har ett nyckfullt sätt att styra. Skribenten har också valt att inkludera några ett historiskt perspektiv i texten. Starten av reportaget kommer i och med skribentens anländande till Oman.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Bilderna som hör till artikeln är ganska intetsägande. Ingen av de två aktörer som finns med i texten utöver skribenten finns med på bild. De två är dels Daniel Fanselow, och dels Issa Ali, en guide. Skribenten nämner att han talat med fler omanier, men tolkar bara det som de sagt utan att citera med pratminus, vilket kan ses som ett sätt att för skribenten att behålla makten över diskursen.

Mikroorienterad analys

Guiden som finns med som aktör i texten, Issa Ali, beskrivs av skribenten som “en gladlynt liten man”. Hans pratminus “Before life hard. Now very easy” är inte översatt till svenska utan lämnat på bruten engelska i texten. Sedan skriver skribenten “jag tolkar det som att han menar både för själv, och för omanier i allmänhet”. Att tolka istället för att faktiskt fråga skapar en formulering som dels inte är förankrad i sanning vilket bryter mot journalistiska spelregler (Häger, 2014) samt är ett kännetecken för stereotyp berättande (Berglez, 2000).

“Vem älskar Hutongen?”

Peking Kina 04.2012

Text: Jojje Olsson, Foto: Jonah Kessel

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Ingressen i det här reportaget signalerar att reportaget kommer att handla mycket om historia och mer specifikt arkitekturhistoria. Reportaget är ganska kort, och på det utrymme den har berättar skribenten främst historien om byggnaderna i Peking, men också lite om sina egna erfarenheter av att bo i staden. Reportaget innehåller tio bilder. Sex av dem innehåller inga människor, bara stad. De med människor föreställer kinesiska män och kvinnor, men inte i porträttform.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Det finns inga röster från någon annan än skribenten med i reportaget, vilket stämmer väl in med den övergripande tematiska strukturen, som ju är mer historiskt inriktad. Bilderna visar ganska varierade bilder av Kinas stadsbild. De människor som finns med verkar främst ha en roll som statister i bilden.

Mikroorienterad analys

På textens nivå finns det ett parti som är särskilt intressant. Skribenten skriver att “varje morgonpromenad är ren inspiration för själen” (s. 43) och fortsätter så här: ”Cykelreparatören med ständigt oljiga händer. Träden som skiftar färg efter stadens distinkta årstider. Schackspelande och kedjerökande gubbar. Äldre damer som ojar sig över dyrare grönsakspriser. Barn som leker kurragömma i trånga gränder. Restauranger utan namn där frukosten kostar en tia och äts ute på gatan.” (s. 43). Att skribenten beskriver denna miljö, som låter som ganska nedgången och dyster, som ren inspiration för själen antyder att denna form av fattigdomsturism är något att eftertrakta, och att hutongerna bör bevaras för att bevara den här formen av själslig inspiration för västerlänningar.

“Samoaas nya gryning”

Samoa 04.2012

text: Linnea Jonjons, foto: Gustav Gräll

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Reportagets rubrik pekar på att texten kommer att avslöja något oväntat och nytt om Samoa. Ingressen säger att skribenten “möter” mjukt solsken och vita stränder. Detta visar, i likhet med de allra flesta andra reportagen i undersökningen, att reportern spelar huvudrollen i reportaget. I mitten av reportaget finns det en liten “faktasnutt” om Samoaas hopp mellan två olika tidszoner.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Samoa beskrivs, på grund av ovan nämnda hopp mellan tidszoner, som en plats som på något sätt är undantagen tidens hand. Det är också huvudvinkeln på reportaget. Skribenten verkar vilja måla upp en bild av Samoa som, inte bara lugnt och “tidsbefriat” utan även problemfritt. Två intervjupersoner finns med, Junior och Luiana, som båda är Samoaner. Skribenten intervjuar dem om deras inställning till hoppet mellan tidszonerna. Detta passar väl in med, och förstärker artikelns huvudvinkel. Bilderna i artikeln föreställer i fyra fall bara natur, tre av bilderna är porträttbilder på Junior, Luiana, och ett med några barn. Det här är ett av de få reportage där de intervjuade faktiskt finns med på bild.

Mikroorienterad analys

På den lexikala nivån beskrivs Samoa som en bekymmerslös och exceptionellt lugn plats. Att skribenten exempelvis skriver att “kriminaliteten är låg och avsaknaden av påstridiga försäljare påtaglig”, och att “du möts av avslappnade leenden, hus utan väggar dörrar och lås” (s.35) känns som att skribenten tolkat det hon ser med en förutfattad mening om vilken bild hon vill ge av Samoa. Till exempel, att bo i ett “hus utan väggar, dörrar och lås” kanske inte är ett val som alla hade gjort om de hade haft ett val. “Här finner man den sortens äkta lugn, som blivit väldigt svårt att hitta” (s. 35) skriver skribenten, och skapar därmed också känslan av “det andra” som bla. Corbin beskriver (2009).

De två aktörerna i texten förutom skribenten, Junior och Luiana beskrivs sinsemellan på liknande sätt. Junior “ser finurlig ut” och Luiana “ser klurig ut”. Även ”Morgonljuset gör att det ser ut som att han (Junior) har en gloria runt sitt kortklippta hår. Soluppgången klär honom.” (s. 36)

Själva ordvalen känns i sig något förminskande och bidrar till känslan av att personerna är karaktärer i skribentens berättelse, som definieras utifrån sitt utseende snarare än utifrån vad de faktiskt säger.

“I stormens öga”

Tel Aviv 02.2012

Text: Anders Rydell, Foto: Johan Lindskog

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken och ingressen samverkar med att skapa en förväntan om att reportaget ska handla om olika kulturer och hur de sammanstrålar i Tel Aviv. Det finns visserligen vissa delar där kulturskillnader tas upp, men det drivs främst av reportern som beskriver vad han ser och upplever i staden.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Bilderna i reportaget är jämnt fördelade mellan stadsmiljöer och bilder på människor. Det finns bilder på människor i sin yrkesroll och bilder där människor mer fungerar som statister. Gemensamt för bilderna är att de tycks måla en bild av Tel Aviv som ganska europeisk i sin framtoning, med trendiga restauranger och små affärer.

Texten är uppbyggd som en färd genom Tel Aviv och de olika områdena i staden. Två personers röster finns med förutom skribenten själv, Oron Dozer, en man som skribenten möter på en restaurang och Doron Ozor, skribentens guide. Det är också här som diskussionen om kulturskillnader kommer fram. Oron dozer pratar om sin politiska inställning och om fred mellan Israel och Palestina, och Doron Ozor pratar om skillnaden mellan Tel Aviv och Jerusalem.

Mikroorienterad analys

Det är tydligt att skribenten vill skapa en bild av att Tel Aviv har två sidor. Dels den “levnadsglada”, festliga “hedonistiska” och dels den “pittoreska”. Ordet pittoreskt förekommer på två ställen i reportaget. ”Bortom stadens livsglada hedonistiska själ finns något annat, något hembonat, prydligt, ja rentav pittoreskt.”, ”[...] inger både atmosfären och de pittoreska detaljerna en känsla av värme och ombonat” (s. 40). Det känns dock som att det finns avgjort färre exotifierande tendenser i detta reportage än i andra vi undersökt. Förmodligen beror det på att det finns fler likheter mellan europeiska städer och Tel Aviv än i många av de andra resmål som vi läst om. Det uppmärksammar även skribenten själv: “Israel är på samma sätt som USA färgat av sina olika vågor av immigranter.” (s. 38), “ett stänk av europeisk trendkänsla” (s. 34).

“Thailands sista paradis”

Thailand 04.2012

Text: Johan Augustin, Foto: Jonas Gratzner

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken i kombination med ingressen ger känslan av att resmålet kommer att behandlas med en vinkel på “grön turism” och miljömedvetenhet. Reportaget startar också med en skylt skribenten sett på den thailändska ö han besökt som säger “Leave nothing but your footprint”. Det märks att skribenten har valt en mer “klassisk” form av reportage än vad som är vanligt i resereportagen vi undersökt, eftersom det inte hela tiden är skribentens upplevelser som står i fokus. Istället får fler intervjupersoner komma fram och skribenten blir mer av en berättarröst (Häger, 2014).

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Fyra intervjupersoner förekommer i reportaget. Sascha Jakob, Österrikisk 39-åring och naturfotograf, Prayon Phonwichian som är Thailändsk skogvaktare, Aitor Campos, spansk dykinstruktör samt John som är Chao Leh (ursprungsbefolkning) och beskrivs med orden ”läderartad väderbiten hy” (s. 52). De talar alla ur sina yrkesroller, (undantaget Sascha som talar ur sin roll som turist), och alla har svar översatta till svenska. Det finns dock ett undantag, och det är John, som är Chao Leh. Han får nämligen inte uttala sig med pratminus. Det kan dock vara en fråga om problem med översättning, men det är underligt att just den person som är av urbefolkningen inte får någon egen röst i reportaget.

Mikroorienterad analys

På reportagets lexikala nivå skapar skribenten en koppling till väst genom att referera till TV-programmet *Survivor* som utspelat sig på ön han befinner sig. Skribenten skriver även om “lugnet och den där känslan av att bara vara” (s. 52). Västerlänningars sökande efter det här “lugnet” är en återkommande del av resereportage i tidningen RES, och bidrar till att skapa en bild av platserna och människorna som annorlunda från läsarna/skribentens vardag.

“Den snyggaste stranden”

Tulum Mexiko 01.2013

Text och foto: Peter Hammarbäck

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken är “Den snyggaste stranden”. Denna visar att det är strandlivet som är i fokus, solsemester. Ingressen utvecklar detta med att göra det centrala till att en liten mexikanskt strandby har blivit supertrendig. Reportaget handlar om att beskriva platsen dit de coolaste och trendigaste amerikanerna åker för att få strandhäng. Reportaget drivs av skribenten och alla upplevelser är utifrån hans tankar.

Bilderna är en tydlig del reportagets fokus på det lyckliga strandlivet. Bilderna liknar mest reklamfoton från något resebolag.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubriken förmedlar en oproblematiserad bild av en plats som sedan framträder tydligare i ingressen. Dessa två gemensamt förmedlar en bild av en strandby som trendig och till för turister.

Det finns egentligen bara en aktör och det är skribenten själv. Det finns endast två citat över sju sidor och de är utan vikt. Istället är det helt och hållet upp till skribentens subjektiva tyckande och uppfattning att skapa en bild av verkligheten på platsen. Genom honom tolkas allt, som till exempel coolt eller avvikande. Inga perspektiv träder fram utifrån lokalbefolkningen. Fokus ligger på andra turister och skribenten själv: “Jag sitter och äter papaya på en träbänk och blickar ut över stranden, och så spelar de Beirut. Det känns konstigt, ovanligt.” (s.52). Att ett trendigt indieband spelas på en sådan plats är alltså konstigt, som att det inte kan höra hemma där. Västerlänningar ges äganderätt till hela platsen. Den “[...] passar den svenska hipsterpaletten utmärkt.” (s.53) för att ta ett exempel och ett annat: “Den amerikanska modevärldens tummelplats nummer ett” (s.52).

Mikroorienterad analys

Tulum beskrivs som hett och hippt med en kreddöverdos, men inte för sin egen skull, utan för att där finns det “coola” västerlänningar. Platsen tolkas utifrån vilka besökare som är där. Skribenten är på en restaurang och där: “[...] blir vi helt drabbade av hur eleganta alla andra gäster är: supervackra familjer med åretrunt-brännor om ser ut att bo i kaliforniska bikramyogastudios och leva på kokosvatten.” (s.54). Valet av ord visar också inställningen till lokalbefolkningen, de få gånger de ens nämns. Skribenten skriver: “[...] vår guide Hugo, en man med ett ansikte lika fårat och hårt som en Mayapyramid [...]” (s.56). Ordvalet visar på ett stereotyp beskrivning av lokalbefolkningen, givetvis är en mexikan lik en Mayapyramid, men

också genom att denna beskrivning överhuvudtaget är med. Det är överflödigt information som enbart finns med för att ge ett exotiskt inslag, en närvarande implikation. Det går att tala om lokal koherens i anslutning till detta citat: "Om du åker till Mexiko för att få uppleva det bandit- och sombrero fyllda land som du har sett på film är en semester enbart i Tulum inte att rekommendera." (s.56). Du måste som läsare ha en förståelse för den västerländska stereotypa bilden för att kunna bilda dig en uppfattning av vad som menas här. Ordvalet visar också på en exotifierande stereotyp av landet Mexiko.

"Mer bling-bling i ULAN BATOR"

Ulan Bator Mongoliet 04.2013

Text: Staffan Forssell

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken är "Mer bling-bling i Ulan Bator" och visar på sätt och vis vad som är centralt i texten. Tillsammans med ingressen ger den en tydlig uppfattning om att det som är i fokus i reportaget är att lyfta fram Ulan Bators urbanisering och nya kapitalistiska livsstil

Bilderna är ganska intetsägande men fokuserar på skrytbyggen och bilar. De är exempel ur texten på olika sidor av det nya Ulan Bator.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubriken spelar på ett ordval som vittnar om överflödigt konsumtion. Ingressen lyfter upp de ekonomiska framstegen och hur det skapar ett nytt konsumtions-samhälle och förmedlar en känsla av att det nya har brutit mot det gamla.

Det finns flera aktörer i texten. Den starkaste är av förklarliga skäl skribenten, men flera andra får komma till tals. Både lokalinvånare och västerlänningar får chansen att beskriva situationen. När det kommer till vilka som får tala och vad de får tala om framträder en relativt nyanserad bild. Däremot finns det en tydlig tendens av skribenten att tillskriva mongolernas historia en betydande ställning, att historien är avgörande för hur alla människor är idag. Exempelen följer nedan i den mikroorienterade analysen.

Mikroorienterad analys

Den lexikala stilen är här avgörande för den samlade uppfattning skribenten tycks ha för lokalbefolkningen. "Mongolerna är ett utomhusfolk präglad av årtusenden av nomadliv, med ena foten i det förflutna (många här är, mildt uttryckt, nationalist) och den andra i 2010-talet." (s.28). Ingen av västerlänningarna definieras utifrån sin historia, men befolkningen i Ulan Bator har en fot i det förflutna och en i nutiden. Det skapar en bild av att definiera "den Andre", att peka ut vad *de* är för att veta vad *vi* inte är. Ett annat citat ger också en exotifierande bild av landet: "Mongoliet är på väg att vakna upp ur sin tusenåriga Törnrosasömn, till ett soundtrack av både strupsång och Hummer-motorer." (s.28). Landet har alltså varit civilisatoriskt sovande under tusen år, men nu vaknar de till liv i ljuset av kapitalismen. Samtidigt får det plats en klassisk stereotyp för Mongoliet, strupsången. Dessa

tolkningar av befolkning och land är något som skribenten står själv för och ingen invånare får chansen att diskutera detta. Detta och liknande saker kan och bör ses som överflödiga information och hamna under närvarande implikationer.

“Uruguays riviera”

Uruguay 04.2013

Text och foto: Linnéa Jonjons & Gustav Gräll

Övergripande struktur och textens tematiska struktur

Rubriken “Uruguays riviera” är relativt intetsägande, men placerar landets riviera i fokus. Ingressen bidrar till detta och visar att det viktiga i texten är vad kusten har att erbjuda. Texten som helhet fokuserar på vad turisten har att upptäcka i denna del av landet. Skribenten står i centrum och hennes upplevelse är tydligt det som berättelsen grundar sig på.

Bilderna är skiftande och ger en omväxlande bild av området. De lätta pastellfärgerna i majoriteten av bilderna målar dock upp Uruguay som en solig och bekymmerslös destination, som naturskön.

Textens schematiska struktur och verklighetsskapande

Rubrik och ingress förmedlar en bild av att det finns mycket att hämta i Uruguay. Landet beskrivs som en ny favorit och det innebär också att landet målas upp som utforskat. Ingressen förmedlar en riktigt positiv bild av kusten helt utan bekymmer.

Skribenten ger sig själv mycket utrymme. Det är hon som är den aktör som leder reportaget och tolkar situationen och platsen. Det ges väldigt lite utrymme åt andra och det är hennes perspektiv av verkligheten som träder fram. Det är bara en ur lokalbefolkningen som kommer till tals och det enda han uttalar sig om är vin. Hon backar inte för att läsa in egenskaper hos lokalbefolkningen enbart genom att observera de: “Själen, kulturen och stoltheten över det historiska arvet lyser upp varje gubbe som promenerar sakta med sin käpp längs med de historiska gatorna i lummiga Colonia del Sacramento.” (s.40). Det är givetvis omöjligt att se detta enbart genom att använda ögonen. Det är en typ av stereotyp berättande, enbart till för att skapa effekt.

Mikroorienterad analys

Rivieran beskrivs ett flertal gånger utifrån en hyllande, superpositiv synvinkel. Det handlar om ord som pittoresk, idyll, storslagen och unik. De beskrivande orden målar upp en bekymmerslös vardag. En onyanserad bild av området.

Det finns flera referenser till Sverige. Det kan kopplas till lokal koherens. För att hänga med i beskrivningarna måste läsaren ha en förståelse för det svenska och dess kultur:

“På vissa sätt påminner Uruguay även om Sverige och Skandinavien. Här finns vackra landsvägar, små samhällen och lugna dagar.” (s.41). Evert Taube lyfts också fram som referens. Referensramarna för att beskriva resemålet är västerländska. Beskrivningarna pressas in för att passa innanför detta.